

Каленик

БРОЈ 5
ЗА 2000. ГОДИНУ

Сава, епископ шумадијски
СВЕТЕ МОШТИСтр. 11.

Зоран Крстић, протођакон
ЗАХТЕВ ЗА
ДРУШТВЕНОМ ПРАВДОМ
У ПРЕДАЊУ ЦРКВЕ Стр. 13.

Милан Кашанин
СВЕТИЊА Стр. 18.

Јован Дучић
ШУМ трећа
страна
корица

ФОТОГРАФИЈЕ

На насловној страни:

Манастир Петковица код Страгара, основан у XIII веку, освешћен, после обновљења, 16. септембра ове године ♦

На последњој страни:

Иконостас новоосвешћеног храма Свете Тројице у Горњем Катуну (у врху стране) ♦
Епископ шумадијски Сава пререзао је 10. септембра славски колач на слави храма Сабора светих Срба у Доброводици, код Баточине (у средини) ♦
У част два миленијума од телесног рођења Господа Исуса Христа, епископ шумадијски Г. др Сава служио је 17. септембра литургију у аранђеловачком храму Св. арх. Гаврила. Тим поводом освешћена је нова црквена сала (у дну стране) и земљиште за нови храм у Аранђеловцу који ће бити посвећен Св. апостолима Петру и Павлу. ♦

Опело Јовану Дучићу, 1943. година, Gary, Indiana, САД. Началствује епископ америчко-канадски Дионисије. Од 22. октобра 2000. године посмртни остаци Јована Дучића почивају у Благовештенској цркви у Требињу.

О СВЕТОМ САВИ

...Једног раног јутра пошао сам за пустињу Јудејску.

Путем сам мислио да је мој српски народ, по својој изградњи духа и идеала, највећи хришћанин међу народима. Пре свега, он је највећма од свих обожавао херојство и мучеништво, - један идеал грчки, а други идеал аријски, а обоје олично у Христу. Он је ово двоје и опевао са подједнаким заносом и дивљењем у своја два епоса. Његови краљеви и цареви су у европској историји међу онима који су највише сазидали хришћанских задужбина. Две хиљаде, што до данас сачуваних цркава, што храмова, у развалинама, налази се на српском тлу тако дубоко оданом Христу! Двадесет хиљада фрески и кичице немањихких сјајних сликара, налази се и данас очувано по српским богомољама наше старе царевине и старог господства... Где овако нешто слично постоји још игде око нас, источно или западно?..

Немањихки су потрошили све своје „куле гроша и дуката“ да

узвисле име Господње, и да украсе славу хероја, и да узнесу мученика са Голготе. Српски Свети Сава, велики печат наше историје, јесте, по чистоти и непорочности његове личности, и по лепоти и обимности мисије, и по државничкој продорности и стварању, једна од највећих фигура европског XII века, богатог у мистичима, века светог Бонавентуре и Дантеа. Зато сам, поред Христа, мислио често овуда и на овог његовог српског изванредног светитеља. Он ме је пратио целим путем... Све што данас овде блиста на сунцу вечности, огледало се у плавим немањихким очима, очима тог нашег мудраца и писца, политичара и светитеља, без којег вероватно наша херојска нација или не би данас уопште постојала, или не са њеним данашњим овако изразито расним одликама.

Ни један народ није имао заслужнијег човека. А потпуније, отменије, чистије и поноситије личности мислиоца, и мистика, не налазим нигде другде. Наша

средњовековна житија, која су потекла из пера краљева и првосвештеника, и која се читају и данас са толико радости и користи, доказују дубоко хришћанство српског средњег века. А та су дивна житија писана сва по угледу на светитељево ремек-дело. Та житија су понос наше укупне националне културе. Одиста, изгледа да је и све друго што се стварало у нашем сјајном средњем веку, било урађено у знаку овог изванредног духа и творца, - што је урађено и верски, и политички и културно. Зато, омађијан његовим споменом, нисам се овуд одвајао од његове личности као изванредног светитеља којег сам стављао одмах после Христа...

Нисам се одвајао у Палестини од блажене успомене Светог Саве.

У његовом малом књижевном ремек-делу, житију свога оца Немање, творца и ујединитеља наше старе државе, тај мистик записује ове слатке речи: „Продаде све што имађаше да купи бисер драгоценог Христа“. Одиста, Немањихки су сазидали и Хиландар и мраморне Дечане, које нема нико око нас! Срби су затим дали у истој великој инспирацији и два величанствена епоса, који, када би нестали, ничег више не би други балкански народи и хришћански Словени могли показати као достојан писмени документ о хришћанској трагедији тих векова! Срби су дакле, били мач и слово Христово на овој страни Европе. Све је ово укупно величанствена афирмација Србима у његовом значењу европског грађанина и Христовог војника.

Са овим историјским наслеђем хришћанства, ми смо живели и војевали и трпели. Православље су израђивали грчки оци који су у њега унели ведрину грчке мудрости и животну ра-

Након упокојења Јована Дучића, 7. априла 1943. године, посмртни одар је био изложен у храму Светог Саве у граду песникове смрти - Герију, (Индијана, САД)

дост степе хелинске идеје о односима неба и земље; а светосавље је у њега унело чистоту односа између верника и држављана, између националне државе и државне нације, и најзад између општег и личног; а обоје заједно је дало Србину да остане у духовном животу ослобођен од странаца. И да увек буде са Богом насамом! Требало је неизмерно мудрости и хришћанске силе Светом Сави да између Цариграда и Рима, који су нас подједнако притискивали, пробије пут за спасење моралног интегритета и духовног јединства свом народу. У једном доцнијем моменту је, по наредби из Рима, шест година вођен у Босни против „шизматика“ крсташки рат до истребљења! Српски народ је имао против себе две најстрашније монархије, једну са истока и другу са запада, ото-

манску и аустријску; и две најискључивије религије, муслиманску и римску. Али је грађевина Светог Саве остала ипак и даље моћна. Није чудо, дакле, што Срби који су на Балкану пали последњи, поново су се дигли први.

Силазећи са велике висине на којој се налази Јерусалим, доле на Јудејску пустињу, сунце ме је данас срело пред Јерихоном.

Ја се овде опет сетих једне странице из побожног житија Симеуна Мироточивог. Свети Сава пише за свог оца да је био „диван и страхан, као владалац оним који владају, и као господар онима који господаре...“ И помиње: „Кад би јутро, и започе црквено појање, намах се осветли лице блаженом старцу; и подигав руке к небу рече: „Хвалите Богу ва светих јего, хвалите јего и на утвржденији сила јего...“

На ову му Свети Сава каже ове своје речи пуне еванђеоског меда: „Оче, кога виде кад то говориш?“. - Према том опису, Немања је по сопственој жељи сахрањен тако да је положен на голу земљу и са хладним каменом под главом... Тај творац једне државе и једне династије! Тај чести победилац Византије! Тај творац једне државе и једне династије! Тај чести победилац Византије! Тај силни владар орођен са императором Алексием, царем Истока...

Јован Дучић

(Део Писма из Палестине. Објављено је у књизи **Градови и химере**, Српска књижевна задруга, Коло XLII. Књ. 294. Београд 1940. Овај део **Писма из Палестине** објављен је и у Гласнику Српске православне цркве, XXVII, 1946, 37-38)

Прослава двехиљадегодишњице рођења Господа Исуса Христа у Варварину

ХРИСТОС СЕ РАЂА, СЛАВИТЕ ГА

Пред Светоуспенским варваринским храмом, који се налази на месту где су вековима постојале богомоље које су утврђивале Темнићанима веру у Господа нашег Исуса Христа, 29. августа ове године, епископ шумадијски Г. др Сава служио је свечану литургију у славу испуњења две хиљаде година од рођења по телу Сина Божијег. Саслуживало је више свештеника из темнићких парохија, а певао је Свештенички хор из Крагујевца.

Након литургије, Преосвећени владика Г. Сава у беседи побожном народу, казао је, између осталог: „Старозаветни Израил, старозаветна Црква чекала је пет и по хиљада година долазак Месије, и падала је у моралном погледу све ниже и ниже, тако да је седела у тами и сенци смртној. Тој Цркви старозаветној

пророковали су многи пророци, а свепророк Исаија је рекао - људи који седе у тами и сенци смртној видеће светлост велику. Та светлост је Господ наш Исус Христос који је рекао за себе - ја сам светлост свету.

Када су се напуниле Данилове седмине и наступила пуноћа времена, у Савету Свете Тројице решено је да Син Божији сиђе и посети земљу, да спасе човека својом крсном смрћу и да га врати у првобитно достојанство. Када се навршила пуноћа времена, Римска империја је пописивала народ ради тачног плаћања пореза. Римљани су мислили једно, Бог је мислио друго: Господ је наредио да се попишу именом Божанства сви они који верују у једнога Бога. И ми се пописујемо именом Божанства,

јер припадамо Цркви Господа нашег Исуса Христа.

Када је Ирод питао мудраце о месту Христовог рођења, одговорише му - Христос се рађа у Витлејему Јудејском. И ми о празнику Ваведењу почињемо да певамо веселу катавасију: Христос се рађа, славите га. Јер Христос се сваки дан рађа у душама оних који га примају.

Нека би Бог дао да се не само ове јубиларне године сећамо свега онога што нам је донео Господ Исус Христос, него целога нашега живота, да тврдо верујемо у Господа, да га исповедамо не само устима и језиком, него и делима својим, да живот наш буде хришћански, испуњен добрим делима, да имамо љубави према Богу и љубави према човеку.“

Р. К.

У Јасеничком архијерејском намесништву свечано прослављена
двехиљадегодишњица хришћанства

ВЕЛИКА ТАЈНА ПОБОЖНОСТИ

Највећи јубилеј који је човечанство запамтило - два миленијума од рођења по телу Господа Исуса Христа прослављен је свечаном архијерејском литургијом и у Јасеничком архијерејском намесништву, у Вазнесенском храму у Голобоку, 23. јула. Дошло је много младих, међу њима и хор Св. Симеона Богопримца из Смедеревске Паланке. Сваки учесник приметио је да су се Голобочани, на челу са својим парохом Слободаном Милошевићем, нарочито припремали за овај догађај.

Врхунац свега што се збивало у Голобоку, била је света архијерејска литургија, у току које је Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава беседио о доласку Сина Божијег на земљу као великој тајни: „Једна црквена песма, прва која се пева на вечерњу уочи Божића, почиње речима „Ходите да се радујемо у Господу и да вам кажемо велику тајну“. Велика тајна на коју мисли византијски песник ове прекрасне стихире односи се на велику тајну побожности - Бог се јави у телу. Ни анђео, ни људи нису могли да спасу човечанство, него је морао Син Божији сам да дође на земљу, коју је створио својим рукама, да спасе човека и врати га кући, врати га Богу. У минејима је забележено: рече Бог Отац архангелу Гаврилу - иди у Назарет и кажи Дјеви радосну вест да ће родити Сина Божијег; на тај начин помиловаћу Еву због које је рај изгубљен, због које је рај

затворен. Пресвета Богородица није посумњала у ову вест као Захарије, већ је Благовеснику небеском рекла - ево слушкиње Господње, нека буде по речи Његовој.

Рођење и долазак Сина Божијег у свет био је, како каже и Свето писмо и свети оци-понижење, јер је Бог, друго лице Свете Тројице примио наше тело и у свему, осим греха, био раван нама. Цео Његов живот био је један врло велики подвиг, који је почео у Витлејему а завршио се у

тило га је на Голготу; сахрањен је у туђем гробу. Он је био први избеглица. „Многи ће за ових две хиљаде година тражити душу Његову, тежиће да га убију у нашим душама и нашим срцима.“

У архијерејској беседи посебно се говорило о трпљењу Срба због безбожника, о пострадању наше Цркве, свештеника и верника у деценијама после Другог светског рата. Учесници голобочног свечаног скупа поучени су и о хришћанским заповестима и врлинама, уз поруку - ако

Део учесника прославе 2000-годишњице хришћанства у Јасеничком намесништву Шумадијске епархије испред цркве у Голобоку

Јерусалиму.“ Говорећи о понижењима Господа Исуса Христа ради нашег спасења, епископ је истакао: Господ се рађа у пећини, где пребива стока; скромно га поздрављају само анђели, пастири и мудраци; у јерусалимском храму Њега и Богомајку дочекују само св. Симеон и Ана пророчица; често током проповеди није имао где главу да склони; само неколико најоданијих пра-

имамо љубави према Богу и љубави један према другима, по томе ћемо се познати да смо ученици Господа нашега Исуса Христа.

У уметничком делу програма, драмски уметници Момир Брадић и Весна Павловић говорили су најлепше одломке из наше богонадахнуте литературе.

Р. К.

БЛАГОВЕШТЕНСКИ САБОР

Као и раније, по добром обичају, и пред ово Преображење, уз своје домаћине, Преосвећеног епископа шумадијског Г. др Саву и игуманију благовештенску, мати Михаилу, окупили су се у Благовештењу Рудничком угледни гости, врло уважени посленици нашег јавног живота, научници, професори, уметници, пријатељи Шумадијске епархије. Дошао је и благочестиви народ руднички и шумадијски. Није било прилике да се доносе тако судбоносне јавне одлуке као у Сремским Карловцима 1861, на историјском Благовештенском сабору, али поводом озбиљних прилика у земљи, разговарало се о многим важним питањима.

И поред свега, најважнији догађаји били су у светом храму, на богослужењима. Преображенско бденије, које је и овог пута служио Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава било је пример благољепија и молитвености. Ово богослужење је заиста на прави начин показало како велику улогу у нашем молитвеном животу има православна химнографија.

Света архијерејска литургија служена је пред великим бројем верника за које је Преображење Господње у Благовештењу под Рудником прави манастирски сабор, као у она времена, када су свете обитељи биле прави црквено-народни дом српски. Након причешћа многих учесника Благовештенског собрања, протојереј ставрофор Милан Јанковић, вршилац дужности главног секретара Светог архијерејског синода Српске православне цркве, изговорио је ову беседу спасоносном догађају на Гори Тавор:

Устаните, и не бојте се! Устаните, и не бојте се, браћо и сестре! Устаните, и не бојте се! - рекао је Господ и Спаситељ наш Исус Христос у оном тренутку када је узео Петра, Јакова и

Јована (брата његова), извео их на Гору Тавор и преобразио се пред њима. Рекао је то онда када се лице Његово засијало као сунце, а хаљине Му постале беле као светлост. Било је то онда када они угледаше пророке Мојсеја и Илију, и чуше како Он разговара с њима. Догодило се то у оном тренутку када је апостол Петар узвикнуо: Господе, добро нам је овде бити; ако хоћеш, да начинимо овде три колибе: Теби једну, и Мојсеју једну, и једну Илији!

Али у међувремену, сјајан облак заклони пророке, а из облака се чу глас: **Ово је Син Мој љубљени, Који је по Мојој вољи: Њега слушајте!** Слушајући тај продорни и заповеднички глас, попадале Петар, Јаков и Јован „ничице, и уплашише се веома”. Видевши њихов страх - пише Свети јеванђелист Матеј (в. Мт 17,1-9), прилази им Преображени Спаситељ, дохвата их се, и каже им: **Устаните, и не бојте се!**

Усхићен овим преображеним догађајем, осећам потребу да вам помогнем у одговору на неколико питања која вам, у свако доба, могу поставити сродници и пријатељи.

Питаће вас, пре свега: Зашто се то Христос преобразио?

Преобразио се зато да би Својим ученицима, а преко њих и свима нама, показао Своју Божанску природу.

Ко вас упита: Зашто се преобразио на Гори, а не у долини - одговорите му:

Зато што је хтео да нас научи двема посебним врлинама: трудољубљу и богомислију - тврди Беседник под Гором. Јер пењање на висину захтева улагање одређеног труда; док висина подразумева висину наших мисли о Богу, те утврђује посведнено богомислије.

На питање: Зашто се преобразио ноћу, а не дању - реците:

- Зато што је ноћ подеснија за молитву и богомислије него дан; јер ноћ својом тамом покрива све овоземаљске лепоте, а открива лепоту звезданог неба.

Ко вас буде питао: Зашто су се ту појавили пророци Мојсеј и Илија - кажите му:

Било је потребно да се разбије јеврејска заблуда да је Господ Исус Христос само један од пророка: Илија, Јеремија или неки други. Зато Спаситеља овде видимо као Цара пред Којим се двојица пророка понашају као слуге пред својим Господаром.

Радознали ће се интересовати: Зашто од Својих дванаест ученика Спаситељ узима само тројицу, и то баш Петра, Јакова и Јована?

- Зато што су њих тројица били оличење три основне хришћанске врлине: вере, наде и љубави. Петар: вере, којом је први исповедио да је Исус Христос - Син Бога Живога (в. Мт 16,16). Јаков: наде, са којом је живот свој положио за Господа свога, и истину коју је Он сведочио. Јован: љубави, са којом је „на прса Христова све време био наслоњен, и под Крстом Његовим на Голготи до краја остао” - подсећа нас Молитвеник на Језеру.

Дозволите ми да се, после одговора на ова и њима слична питања, вратим речима Светог апостола Петра: Господе, добро нам је овде бити; ако хоћеш, да начинимо три колибе... Понављајући ове апостолске речи, морам да истакнем да је и нама данас овде добро бити - са разликом што не треба ништа да градимо; јер, као што видимо, у овој прелепој српској светињи је урађено све оно што је људска рука могла урадити.

Остало нам је, међутим, да размишљамо о нашим посве-

дневним невољама. Јер прошло-годишње тромесечно смртоносно и разарајуће бомбардовање и велике поплаве најродоноснијих поља земље Србије, као и ово-годишња вишемесечна и незапамћена суша, доказују да нам се нешто чудно догађа - а догађају нам се прилике за које би ненадмашни Његош рекао: „Моје племе сном мртвијем спава. Суза моја нема родитеља. Нада мноме је небо затворено, не прима нам плача ни молитве. У Ад ми се свијет претворио, а сви људи паклени духови.“ Зато смо и суочени са чињеницом да у овом свету, оваквом какав је, „нико срећан, а нико довољан; нико миран, а нико спокојан“. И још, да српском православном народу „нада нема право ни у кога, до у Бога и у своје руке“.

Према томе, не остаје нам ништа друго него да, заједно са Светим Јованом Богословом, завапимо Господу своме: Сиђи, Господе, с неба, као Онај Који има кључ од бездана и ланац

велики у руци Својој... Сиђи и ухвати... ухвати и свежи аждају, стару змију, која је ђаво и сатана. Свежи и баци је у бездан... баци, и бездан закључај. Закључај и запечатити гротло над њим... запечатити да више не излази и не вара народ (ср. Отк 20,1-3).

Уради то, Господе и Спаситељу наш, и као Онај Који све чини новим. Отри сузе из очију српског православног народа... отри и напој га водом са извора воде живота, и тако га учини дететом Својим, у збирном смислу те речи (ср. Отк 21,5-7). Кажем: дететом, као једном од многе деце Твоје која Ти се даноноћно моле, и посведневно призивају у помоћ.

Објасни, пак, светлошћу Преображења Твога данас, у овој тако складној светињи српској посвећеној Благовештењу силаска Твога са небеса - „ради нас људи, и ради нашег спасења,“ молимо Ти се: преобрази душу српског православног народа. Преобрази биће његово и

изведи га на прави пут... пут који кроз Истину води у живот. Води и чувај га. Мисли о њему данас; не заборави сутра, и држи у Својој милости, увек, и у векове векова. Амин.

Житељи Страгара, поред своје побожности, коју исказују у суживоту са својим светињама, манастирима Благовештење, Вољавча и Петковица, познати су и по својој оданости светлим успоменама својих слободољубивих и праводољубивих предака. То су показали и очувањем сећања на свога славног земљака Танаска Рајића, који је свој живот уградио у темеље нове српске државе. Велелепни споменик који су му подигли као драгоцен белег великим данима са почетка XIX века, на Преображење ове године, у поподневним сатима, осветио је епископ шумадијски Г. др Сава.

Л. М.

СЛАВА КАПЕЛЕ СВЕТОГ СТЕФАНА У МАНАСТИРУ НИКОЉУ

На дан када Црква слави и сећа се Открића и преноса часних моштију св. првомученика и архиђакона Стефана, у капели манастира Никоља Рудничког која је посвећена овом Божијем угоднику и првомученику, молитвено је обележена храмовна слава. Свету архијерејску литургију у капели која се налази у новом и прелепом манастирском конаку служио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава уз саслужење више свештеника и ђакон. Прошле године освећена, врло пространа капела са ниским иконостасом украшеним веома квалитетним иконама, није могла да прими сав народ који је дошао у ову светињу да узнесе молитве госпoду

посредством св. Стефана. Највише је било младих из Аранђеловца и Тополе, чије је учешће било врло непосредно - умиљном песмом су прослављали на литургији Господа.

Током литургије, владика Г. Сава у презвитерски чин произвео је јерођакон Евстатија, сабрата овог манастира, док је протојерејским достојанством одликовао протонамесника Радмила Стефановића, умировљеног пароха аранђеловачког. Окупљеним верницима, након резања славског колача, беседио је ђакон Богородичине цркве у Тополи Рајко Стефановић. Пошто је објаснио зашто лик младог св. првомученика и архиђакона Стефана вечито обасјава све хриш-

ћане, говорио је о посту, мучеништву и неблагословеној везаности за овај свет: „Када се човек стави у дилему, за Бога или за овај свет, он се веже за овај свет. Такве неблагословене везаности потребно је да се одвикнемо. Време поста нас управо томе учи. Ако нас пост томе заиста научи, онда и мучеништво, које је својеврсно сведочење Христа, јесте најлепши плод поста. Јер, шта је природније, него да онај, коме је благо у Царству небеском, коме је срце већ у Царству небеском - ни за чим другим и не тежи, већ да овде у свету, у свакој прилици и на сваком месту - сведочи име Христово. Ови радосни моменти на богослужењу јесу акти пре-

познавања и признавања те спремности да се сведочи име Христово у сваком моменту и на сваком месту.“

Врло брзу обнову манастира Никоља и градњу прелепог конака, проповедник је назвао спремношћу високопреподобне игуманије никољске Евдокије и њеног сестринства да са народом горњојасеничког краја, да по сваку цену, великим одрицањем у тешким временима, сведоче име Христово.

О великој радости коју су доживели сви који су имали прилику да прате израстање ове светиње, говорио је и Преосвећени владика Г. Сава: „А онда је Бог послао две рођене сестре, две монахиње, Евдокију и Ирину, које су дошле овде у земљу пусту. И почеле су обнову овог историјског манастира, који око 130 година то није био. Где Бог хоће, тамо се побеђују закони природе. Ево, након десет годи-

на, ми се налазимо у новом конaku, где смо прославили успомену на младог архиђакона Стефана, који се први сејао у земљу - његова крв је била семе за нове хришћане, како се каже у нашој богослужбеној литератури.“ За обраће у Никољу шаторњачком, Епископ је рекао да је слава младих, јер су они били најмногобројнији у манастирској порти тог лепог августовског дана.

Н. Ј.

ОЖИВЕО МАНАСТИР САРИНАЦ

Међу обновљеним и васпостављеним манастирима Шумадијске епархије једно од почасних места припада Саринцу у Левчу са храмом Вазнесења Господњег. Поред цркве обновљен је надгробни споменик ктиторке Саре, а изграђен је и нови манастирски конак.

Манастир Саринац је ових дана постао у правом смислу речи света обитељ, јер је добио сестринство. Населиле су га, оживеле и учиниле још молитвеним сестре Филонила и Воскресија, пристигле из Светониколајевске обитељи грнчаричке.

Обнавља се манастир Преподобног Јова у Прекопечи

ПОЖРТВОВАНИ РАД МОНАХИЊА

Недалеко од манастира Драче налази се велико светилиште шумадијско-гужанског краја, манастир Преподобног Јова у Прекопечи. На месту где се у XV веку подвизавао још један српско-синаитски молитвеник - преподобни Јов, биле су остале само рушевине. Али, тако је било док овде није дошла мати Михаила са својом сестром Урилом. Од тада у Прекопечи Господ сваки дан чини нешто ново. О вредноћи и пожртвовању монахиња овог манастира сведоче нова манастирска црква и део велелепног конака.

ОВДЕ ЈЕ ГОСПОД ДОДЕЛИО БЛАГОСЛОВ И ЖИВОТ ДОВЕКА

Обнова најстаријег рудничког манастира Петковице, мада подухват немерљивог значаја, текла је ненаметљиво, без много речи и објашњења о изузетности догађаја, онако, дакле, како се у Шумадијској епархији спроводе и други послови – у славу Господа а не оних који их чине. Када се неколико дана пред освећење, које је било заказано за 16. септембар, сазнало о том догађају, многи су се зачудили – да ли је могуће да се тај стародревни манастир тако брзо уздигао из рушевина. Они који су најзаслужнији за оживљавање, након неколико векова, ове светиње из најранијих деценија српске државе, епископ шумадијски Г. др Сава, игуманија Светоархангелске обитељи у Вољавчи мати Тајса, верујући Страгарци на челу са господином Слободаном Лакићем и мајстори градитељи, најмање су говорили о свом великом делу.

Свечаности обновљења почеле су у петак, 15. септембра, када је пред само вече, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава служио бденије. Дошли су и гости, међу њима и академик Димитрије И. Стефановић са хором Музиколошког института САНУ. До литије молитве су узношене испред велелепног дуборезног иконостаса (рад Милована Бекоње из Крагујевца), а потом су служашчи и народ изашли испред храма. Да ли ради непоновљивости призора – молитва и песма лебде над рудничким побрћем у првом сутону који није доносио таму већ светлост, да ли због узбуђења што се учествује у васпостављању континуитета изме-

ђу немањихких и данашњих времена – речи су недовољне да предоче виђено и доживљено.

Чин освећења, у суботу 16. септембра, извршио је са најугледнијим свештеницима Шумадијске епархије Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава. Сагласно изузетности догађаја, са посебном молитвеношћу и духовношћу, певао је хор Музиколошког института под управом професора Димитија Стефановића. Као и на бденију, учесницима се приближава небо, чему највише доприносе дивне молитве из чина освећења храма, на пример: „Овај храм, подигнут да се у њему Теби химне певају, испуни својом Божанском славом, а у њему постављени жртвеник покажи као светињу над светињама – да бисмо ми, који стојимо у њему као пред страшним престолом Твога царства без осуде служили Теби, и бескрвну жртву приносили твојој доброты, за опроштај свесних и несвесних грехова, за управљање животом, за исправљање доброг владања, за испуњавање сваке праведности, узнеси молитве за нас и за сав народ Твој“.

Када је храм историјске Петковице освећен, прва света архијерејска литургија служена је у вековима и молитвама освештањој порти, на земљишту које прекрива три слоја монашких гробова. Истицањем светости и благословене старине места где је приношена бескрвна жртва, објашњењем да су на овој литургији молитвама омирене мошти овде сахрањених молитвеника и указивањем на историјски значај више десетина рудничких манас-

тира – почела је архијерејска беседа владике Г. Саве.

„Као што је требало да дође кончина лета да би се Син Божији појавио овде на земљи, тако је по Божијем допуштењу требало да прође неколико стотина година да би доживели овај дан који је заиста створио Господ. Дан који су многи гледали својим духовним очима, али га нису видели. А ево, ми смо се удостојили тога дана, да данас осветимо Духом Светим овај манастир. Дух Свети је сишао поново на овај обновљени храм. И од данас ће Господ становати са свим Страгарцима и Рудничанима, не само у Благовештењу и Вољавчи, не само у Никољу и Враћевшници, него и овде у Петковици.“ Говорећи о томе колико је овај крај важан за нашу црквену историју, о постојању Рудничке епархије чији је архијереј био Србин из Софије Диомидије, епископ Г. др Сава је наставио: „Радују се душе свих рудничких молитвеника данас, свих смо се њих сетили данас у молитвама, јер Црква Божија као тело Христово на земљи, никада и никога не заборавља. Нико није заборављен пред Богом, и не само што није заборављен, него, будите уверени, да Господ сваког од нас, који смо дошли на освећење овога храма, по имену зна. Спаситељ каже да добар пастир сваку своју овцу по имену зове. Та овца не одазива се туђем гласу, него само гласу свог пастира. Тако Господ зна и наша имена, што је за наше лично спасење врло важно. Видео је Господ многе од нас пре него што смо се родили. И данас нас Господ гледа са неба свог светог.“

„У овом светом храму приносиће се бескрвна жртва овога и онога света, највећа тајна неба и земље. И овде, на овом малом дискоу, ће се и убудуће налазити цела Христова црква - Небеска црква и Војинствујућа црква. Ту ће и убудуће бити Агнец, биће Господ наш Исус Христос са Богомајком, са анђелским сабором, са живим, са умрлим - сви ћемо се наћи на том тањирићу и ту ће бити сви учесници Царства небеског. За све нас приносиће се бескрвна жртва, све док Господ поново не дође. А до тада ми ћемо извршавати Његову заповест, коју је рекао апостолима на Последњој вечери - ово је моје тело које се даје за вас; ово

чините за мој спомен (Лк. 22,19). Зато је ова прва литургија за нас врло важна, јер се отвара једна нова страница у летопису наших манастирских цркава и Шумадијске епархије.“

Обновљење Петковице, рекао је Преосвећени епископ шумадијски Г. др Сава, биће подстицај да се прионе васпостављању и других средњовековних светиња у Епархији, манастира Св. великомученика Георгија - Кастаљана на Космају, Св. Јована Крститеља у Ђевчу, Св. Арханђела у Брезовцу на Венчацу. А саопштавање да су у Часну трапезу петковичку уграђени делићи моштију св. краља Првовенчаног - Симона монаха, било

је повод да се и овом приликом истакне допринос светих Немањића Српској цркви и Српској држави.

Нарочито место у Епископовом слову имале су речи захвалности свима који помогоше, малим и великим прилозима, да оживи најстарији манастир Шумадијске епархије, чији фрагменти живописа одолеше вековима, да би се данас могли упоредити са фрескама Сопоћана или других владалачких задужбина. Свечани ручак за учеснике овог историјског догађаја приредила је игуманија манастира Вољавче, мати Тајса, која је и настојатељица древне Петковице.

Н. Јованчевић

ЈОШ ЈЕДНА БОГОМОЉА ТЕМНИЋАНА

О спасоносном догађају за благочестиви народ Темнића - освећењу новоподигнуте цркве Св. великомученице Марине у Својнову, задужбине Станимира и Драгољуба Милошевића, у којем је учествовао и архиепископ фински Г. Јован, „Каленић“ је писао у прошлом броју. У овом, доносимо фотографију својновске богомоље, која ће, видело се то приликом освећења, бити у врло великом поштовању Темнићана, јер је подигнута на темељима старијег храма којем је народ овог краја увек ходочастио.

МОЛИМО СЕ ЗА СВОЈЕ МУЧИТЕЉЕ

Света архијерејска литургија и освећење нових крстова на обновљеној и улепшаној цркви Св. оца Николаја у Барајеву, били су повод да се 3. септембра ове године око ове космајске богомоље окупи много народа. Литургију је служио и освећење извршио Преосвећени епископ шумадијски Г. др Сава. Учествовао је и Хор Богословског факултета из Београда под управом професора Предрага Миодрага. Међу многобројним верницима били су и они који се труде да помогну изградњу и обнову космајско-колубарских цркава, које су најсређеније у Шумадијској епархији.

Истичући велики значај Јеванђеља које се тога дана читало (Мт. 18,23-35) - о слози који моли

за опроштај дуга, а сам не опрашта мали дуг свом пријатељу, са Спаситељовом поруком: „Тако ће и отац мој небески учинити вама, ако не опростите сваки брћу својему од срца својих“, Његово преосвећенство епископ шумадијски Г. др Сава проповедао је о значају праштања за живот људи. Наведено је више примера како је праштање неодвојиво од хришћанског живота: Господ на голготском крсту, као жртва телом а првосвештеник духом, каже - Оче, опрости им, не знају шта чине; првомученик и архиђакон Стефан молио је за своје мучитеље - Господе, немој им ово уписати у грех. Поменути су и примери Вукашина из Клепаца и немачке Јеврејке која је на једном предавању ипак

пружила руку есесовцу - крвнику, одговорном за страдање њене сестре у логору.

Тема архијерејске поуке била је и заповест о љубави: наведене су речи св. апостола Павла, и вера и нада ће нестати, јер ћемо једног дана видет онога у кога смо веровали и у кога смо се надали - остаће само љубав, јер Бог је љубав. „И они који су имали љубав на земљи, и према Богу и према човеку, ти ће се наћи Спаситељу са десне стране у незалазни дан Царства небеског.“

Говорио је епископ Сава и о томе како је подизање нових храмова најпреча обавеза и како ће ускоро почети зидање нове цркве у центру Барајева.

Л. М.

Литургија у цркви Светог оца Николаја у Барајеву

ОСВЕЋЕН СВЕТОТРОЈИЧКИ ХРАМ У ГОРЊЕМ КАТУНУ

О побожности Темнићана и парохијана Друге варваринске парохије, којој припада и Горњи Катун, сведочи, поред осталог и то, што су овде током последње деценије другог миленијума хришћанске ере подигнута три нова храма: Св. великомученика Пантелејмона (освећен 1994), Св. великомученице Екатерине (освећен 1995) и Силаска Св. Духа на

Преосвећеног владике Саву, који је увек говорио: темељи православних храмова су тапије нашег народа, а све што се започне, завршиће се. И тако, цигла по цигла, надница на надницу, лепта мала и лепта велика, подигнуте су три велелепне цркве, понос Темнићана и Шумадијске епархије, али и улазница побожног народа у Царство небеско. Велике заслуге за њихову изградњу имају и варварински свештеници, међу којима је предњачио покојни протојереј-ставрофор Миливоје Ћирић.

Зидање храма Св. Тројице у Горњем Катуну започело је 1991. године. Грађен је на подобије цркве Васкрсења Господњег на крагујевачком гробљу Бозман. Већи део радова изведен је под руководством покојног протe Ћирића. Зидарске радове водио је грађевински техничар Јован Брзић из Обрежа, под стручним надзором М. Ристића из крагујевачког Завода за заштиту споменика културе. Храм је зидан циглом, у комбинацији две боје. Унутрашње фасаде урадио је зидарски мајстор Милан Јовановић из Варварина. Главни мајстор за постављање бакарног кровног покривача био је Зоран Милосављевић из Крагујевца. Иконостатски оквир дело је дуборезца Милорада Богићевића, док су иконе настале у иконописном атељеу „Минић“ у Београду.

Након чина великог освећења храма, Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава служио је свету архијерејску литургију, уз саслужење више свештеника. Беседа Преосвећеног владике Г. Саве, била је прилика да се похвали црквеност и побожност Темнићана, али и њихова

брига о подизању нових олтара. Верни народ је још једном упућен у суштину Спаситељевог учења - љубав према Богу и ближњима.

Дарко Булатовић

Храм Свете Тројице у Горњем Катуну

апостоле, који је завршен ове године и освећен 8. октобра од епископа шумадијског Г. др Саве.

Верни народ варваринског Поморавља, који с правом носи епитет најцрквенијег у Шумадијској епархији, послушао је на време свога архипастира,

СВЕТЕ МОШТИ

Телесне остатке побожних хришћана који су прославили Господа светим и богоугодним животом, а Господ се прославио кроз њих, сачувавши њихова тела од труљења и даровао им моћ да изливају миро и чине чуда - називамо **моштима**.

Већ у Старом завету је речено да је Бог **диван у светима својим** (Пс. 68,35). Зато Православна црква слави велики број старозаветних праведника, заједно, у Недељу светих праотаца и у Недељу светих отаца, а посебно у појединачне дане током целе литургичке године.

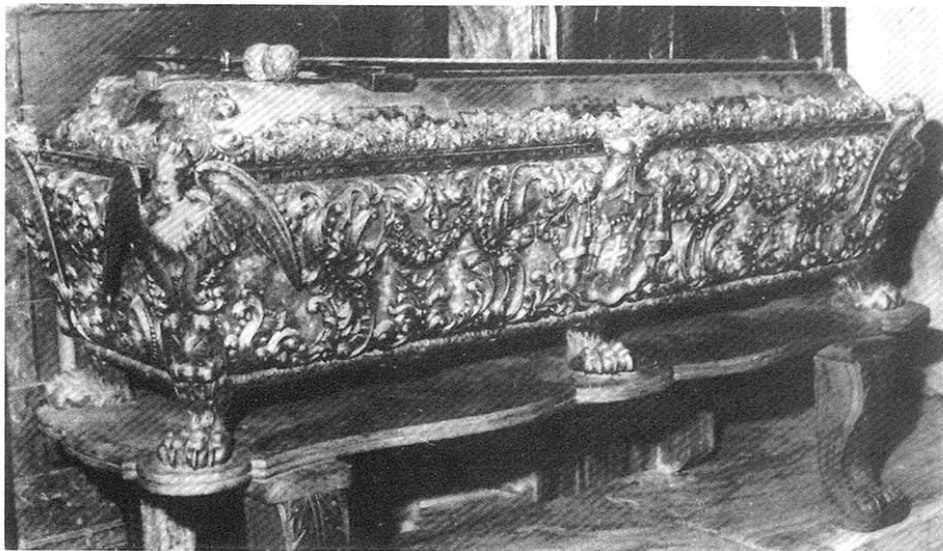
Стари хришћани скупљали су се на годишњици смрти мученика на њиховим гробовима и те дане обележавали молитвама и Светом евхаристијом. Тако је цар Констанције, син цара Константина Великог, пренео у Константинопољ мошти светих апостола Андреја, Луке и Тимотеја, 356, и положио их у храму Светих апостола.

По сведочанству св. Василија Великог (+379) мошти св. мученице Јулите и св. Григорија Богослова извађене су из гроба. Затим је цар Теодосије Велики (386) забранио вађење светих из гробова, да би касније цар Лав Велики (457-474) дозволио пренос светих моштију у храмове и уопште у свештена здања. Било је и таквих светих, потребно је рећи, чија су тела „видела труљење“ (Д. ап. 13:36). Мошти појединих светих сачуване су у целисти, а код неких мошти су се сачувале само делимично. Неке од светих моштију изливали су миро (мошти св. четрдесет мученика, св. великомученице Јефимије, св. великомученика Димитрија и преподобног Симеона Мироточивог).

Мошти светих биле су увек у великом поштовању код православних хришћана, како у прошлости, тако и у садашњости, и

ношене су у литијама кроз градове на дан великих црквено-народних свечаности, а у неким аутокефалним црквама и у време великог входа на литургијама.

Будући да су имали у виду виђење св. апостола Јована Богослова, који је под олтаром видео душе побијене за реч Божију (Откр. 6:9), свети оци помесних и васељенских сабора донели су одлуке да се мошти светих мученика обавезно стављају у часне трапезе нових храмова, а у оне који то немају **антиминси**. Тако, Седми васељенски сабор својим 7. правилом наређује:

Саркофаг са моштима Светог краља Стефана Првовенчаног (монаха Симона), чува се у манастиру Студеници

„...ако су који часни храмови посвећени без светих моштију мученика, наређујемо, да се имају мошти у истима положити уз обичну молитву. Који пак посвети један храм без светих моштију, нека буде свргнут, јер је преступио црквено предање.“

Полагањем моштију светих мученика у часну трапезу, испод ње или у темеље храма, а што се чинило већ у време св. Амвросија, епископа миланског, установљена је веза између „жртве светих мученика са вечном жртвом Христа Спаситеља“.

Неколико правила Апостолских, Васељенских и Помесних сабора (Ап. 31, IV Вас. 4, Трулског 31, VII Вас. 7. и Антиох. 5) наређују да се храмови не подижу без дозволе надлежног епархијског архијереја који ће у њих положити мученичке мошти. Картагенски сабор (401) иде тако далеко, да наређује рушење цркве „ако се не нађе да је у њој положено или тело или мошти мученика“.

Свети Амвросије, епископ милански, „није хтео осветити једну цркву докле нису донели мученичке мошти, да их може у

темељ поставити“, а свети Јован Златоусти „у једној својој беседи истиче узвишеност значаја, што се на моштима мученичким приноси бескрвна жртва и сматра то законом црквеним, безусловно обавезним за свакога“.

Пошто је било и у старини храмова које није осветио епископ, те у њима није било светих моштију, по мишљењу познатог канонисте Валсамона „установљени су антиминси које спремају месни архијереји, како би ти антиминси могли бити положени на светој трапези дотичних бого-

моља и замењивали би у свему ствари које припадају св. жртвенику и даске св. трапезе, другим речима, замењивали би сами чин освећења цркве, а уједно би служили доказом, да се у дотичној богомољи врши свештена служба услед епископске дозволе“.

Ако неко од свештеника по незнању опере антиминс који је архијереј осветио „он не губи ради тога освећење, нити постаје нечистим“ - каже св. Никифор Исповедник у свом 1. правилу. Иначе, дотрајали антиминси замењују се, по дозволи епархијског архијереја, новим антимин-

њеног освећења, или у нове антиминсе, мошти се помазују светим миром.

У претпоследњој молитви у чину великог освећења новог храма, архијереј се овако моли: „Господе, Боже наш, ти си ову славу даровао светим мученицима, који су ради тебе пострадали, да њихове мошти буду расејане по свој земљи у твојим светим храмовима, и да донесу плод исцелења. Ти, Господе који дајеш све што је добро, молитвама светих, чије си мошти благоволео да буду положене у овај твој часни жртвеник, удос-

њим, а њихове частице стављају се у часне трапезе и антиминсе.

Помене умрлих помиње већ св. апостол Павле (2. Тим. 1:18), а **Апостолске установе**, св. **Амвросије Милански** и св. **Јефрем Сириј** изричито помињу дане у које се треба молити за умрле. У Православној цркви мољење за умрле врши се на васељенске, родитељске дане, а такође и II, III и IV суботе Ускршњег поста. Тих дана Црква приноси за упокојене мољења на светим литургијама, парастосима, поменима и дељењем милостиње потребитим и тиме се сећа свих умрлих од века Хришћана, праотаца, отаца и браће.

Задушнице васељенског карактера су:

1) **Месопусне задушнице**, у суботу уочи Недеље месопусне, помињу се већ у Типику Велике цариградске цркве у IX - X веку. Из канона овог дана, којим су обухваћени сви људи целе васељене и разни видови смрти, види се да се Црква моли за **умрле у градовима, пустињама, на земљи и на сваком месту; за царе, свештенике, архијереје, белце, браћу, другове, сисанчад**. Канон даље набраја разне врсте смрти и моли се за оне што **гроб покри, што вода покри, рат покоси, земљотрес обухвати, убице убише, огањ спали; који умреше у мору, на земљи, у рекама, изворима и језерима, од зверова, птица, змија, у пустим местима; који умреше од жалости или радости напрасно, које уби мач и коњ, град, снег, или земља засу; које убише чаробни напици, отров; који падоше с висине, дрвета или погинуше од железа или камена, од грома, у пукотинама земље, од мора, од отровног уједа, коњског гажења, давлeња или вешања**.

2) **Побусани понедељак**. Овога дана почињало је служење литургија за покој душа монаха манастира Преподобног Саве Освећеног, крај Јерусалима, који су се пред почетак Великог, ускршњег поста удаљили из свог

Антиминс патријарха српског Арсенија III из 1692. године

сом, а мошти се преносе, некад, и у нови антиминс.

„На питање архиепископа Константина Кавасиле о антиминсима, Јован, епископ китерски (из XIII века), између осталог у своме одговору каже: ако црква једном није била по чину освећена, то што јој услед тога недостаје, допуњује свети антиминс; и према томе, у храму неосвећеном (од епископа) не може се никада без антиминса жртва приносити“.

Пре стављања светих моштију у часну трапезу, приликом

тоји нас да без осуде на њему приносимо бескрвну жртву, и даруј нам све што тражимо за спасење, дарујући награду и свима који су страдали за твоје свето име и чине чуда за наше спасење“.

У Српској православној цркви мошти првих хришћанских мученика и светих из нашег рода и порода, чувају се у целини или само поједини њихови делови, у разним нашим храмовима, манастирским и парохијским. Оне су изложене ради поклоњења и мољења верног народа пред

манастира у пећине и ту проводили Св. четрдесетницу у најстрожијем посту и молитви. Сви они који се уочи Суботе светог и праведног Лазара нису вратили у свој манастир (отуда песма **Данас нас благодат Светог сабра** - на вечерњу уочи Цвети) уснули су на месту где су се подвизавали, а у манастиру се у понедељак Недеље Антипасхе, Томи не, почињало служење четрдесет литургија. Овај дан је посвећен умрлима у целом православном свету и приликом посете и помена, на гробове се ставља црвено, ускршње јаје, симбол живота, јер су хришћани умрли у нади на вечни живот.

3) Духовске задушнице држе се у суботу уочи празника Силаска Светог Духа. Тога дана

врши се помен **од века усопшим благочастивим хришћанима, оцима и браћи нашој**. И ове суботе црква се моли за све оне који су побожно уснули и набраја царе, свештенике, архијереје, монахе и белце и све у сваком свенародном узрасту, од Адама до данас. Заупокојене јектеније се, узимају у току врло садржајног канона на јутрењу.

4) Михољске задушнице држе се на територији бивше Карловачке митрополије и у Босни у суботу пред празник преподобног Киријака Отшелника (29. септембра/12. октобра). Ни до данас није у Српској православној цркви објашњен постанак ових задушница, а такође ни њихов назив.

5) Митровданске задушнице држе се у суботу пред Митровдан (26. октобра/8. новембра), а примљене су из Русије. Наиме, после победе над Мамајем на Куликовском пољу, 8. септембра 1380, Димитрије Јоановић Донски учествовао је у помену у Светотројичкој лаври изгинулим ратницима и предложио да субота пред Митровдан сваке године буде посвећена свим умрлим и изгинулим.

6) Видовдански помен врши се у целој Српској православној цркви 15/28. јуна. После литургије служи се помен свима онима који су своје животе, од Косовске битке, 1389, па све до данас, положили за **Крст часни и слободу златну**.

Сава, епископ шумадијски

ЗАХТЕВ ЗА ДРУШТВЕНОМ ПРАВДОМ У ПРЕДАЊУ ЦРКВЕ

Свако друштво, и у прошлости а и данас, је познавало различите облике друштвене и економске неједнакости. Тако да је и захтев за друштвеном правдом, вероватно, стар колико и људско друштво. Ипак, овај су израз први пут употребили тек половином прошлог века L. Taparelli и A. Rosmini у оквирима теорије природног права.¹

Историја захтева за друштвеном правдом је у новије време нераскидиво повезана са појмом људских права, појмом о општој једнакости, како је то прокламовала Француска револуција 1789. На овај се начин, углавном, и данас схвата захтев за друштвеном правдом, са посебним акцентом на економске неједнакости, на постојање, дакле, у једном друштву богатих и сиромашних (од којих је ових других далеко више него првих). Многобројне су, данас, националне и међународне организа-

ције које се баве овим проблемом и то, пре свега, са аспекта помоћи сиромашнима. И поред свих напора (претпостављамо добронамерних), јаз између богатих и сиромашних се све више продубљује. Према једној табели програма развоја САД (U.N.D.P. Human Development Report 1992) овако изгледа расподела светског дохотка при чему је целокупно светско становништво подељено на пет делова:

1. најбогатији 82,7% светског дохотка
2. друга петина 11,7%
3. трећа петина 2,3%
4. четврта петина 1,9%
5. најсиромашнији 1,4%²

Колико су ово велике и експлозивне разлике сувишно је и говорити. Тежња сиромашних да изађу из овог стања мизерије је потпуно оправдана. Свети Јован Златоусти иде толико далеко да чак и употребу силе од

стране гладних сматра оправданим, јер је изазвана потребом: „Зар дрхтиш, човече, зар се стидиш, што због хлеба на напад позиваш? Ако такав и напада, праведно сте због тога милостиви, јер њега глад тера, због тога се изобличава. И то је за нашу окорелост злочин. Јер кад не можемо радо да дајемо, онда су присиљени да смисле свакојаке подлости, па нам је онда обичај да то за неуљудност проглашавамо.“³

„Економски“ обојена теолошка мисао је нит коју можемо да пратимо како кроз историју изабраног народа, тако и кроз целокупну историју Цркве. Критика свих друштвених и економских неједнакости је апсолутно својствена Цркви и пре би се могло рећи да ћутање о тим проблемима представља издају улоге Цркве у друштву, него обрнуто, тј. да говорећи о томе Црква излази из својих „компетенција“. Много-

бројни су примери које можемо навести.

Од пророка Илије, преко Амоса и Осије, све до Исаије и Јеремије једна од најважнијих пророчких опомена и критика односи се на друштвене и економске неправде тога времена:

1) Стварање великих земљишних поседа. Прва књига о царевима цела гл. 21, „Чујте ово, који прождирете убоге и сатирете сиромаше у земљи“ - Амос 8.4, „Тешко онима који састављају кућу с кућом, и њиву на њиву настављају...“ - Исаија 5.8, „Жене народа мојега изгоните из милијих кућа њиховијех, од деце њихове отимате славу моју навијек.“ - Михеј 2.9.

2) Злоупотреба права остварених на основу позајмица. „Зато што газите сиромаша и узимате од њега жито у данак, саградисте куће од тесана камена, али нећете седети у њима; насадисте лепе винограде, али нећете пити вина од њих.“ - Амос 5.11, „Да купујемо сиромаше за новце и убога за једне опанке...“ - Амос 8.6, „Господ ће доћи на суд са старешинама народа својега и с кнезовима његовим, јер ви потрсте виноград, грабеж од сиромаша у вашим је рукама.“ - Исаија 3.14, „Желе њиве и отимају их; желе куће и узимају; чине силу човеку и кући његовој, човеку и наследству његовом.“ - Михеј 2.2.

3) Идеолошко прилагођавање вере неправедном дворском поретку власти. „А у Ветилу више не пророкуј, јер је светиња царева и дом је царски.“ - Амос 7.13, „Зато рекох: чујте поглавице Јаковљеве и кнезови дома Израилјева, не треба ли вам знати шта је прво? Који мрзите на добро а љубите зло, садирете кожу с њих и месо с кости њихових; и једете месо народа мојега и садирете кожу с њих и кости им пребијате, и сасецате као у лонац и као месо у котлоу.“ - Михеј 3. 1-3, „Овако вели Господ за пророке који заводе мој народ, који гризу зубима својим и вичу: мир; и ако им ко не да ништа у уста, дижу рат на њега.“ - Михеј 3.5.

Власт и богатство су одувек ишли заједно и одувек били главни извори друштвене неједнакости. Данас, када се пред нашим очима дешава „бразилијанизација“ нашег друштва, односно тако оштро раздвајање између све богатије мањине, која ће свим средствима да брани своје позиције, и свих осталих који безнадежно тону у све веће и веће сиромаштво, питање друштвене, а пре свега економске, правде је актуелније него икад. У предању Цркве много је заборављеног блага, које би имало шта да каже и нашем времену. Подсетимо се неких основних хришћанских начела, а посебно оних према богатству и моралном „праву“ на богатство. Разлог је једноставан, јер бити богат је један од основних и неприкосновених животних циљева како код нас тако и у свету, при чему моралисти, и они унутар Цркве, сматрају да оно само по себи није ништа лоше. Проблем настаје у коришћењу стеченога богатства. Односно, да ли се оно користи на „опште“ добро или искључиво омогућава луксузни живот појединцу и његовој породици? Али, да ли је баш тако?

Христов долазак, Његово оваплоћење, без обзира на то шта су Јудеји очекивали од доласка Месије, има за циљ само једно - ослобођење човека. Ослобођење од свих лажних идеологија и религија и најзад ослобођење и од корена свих зала - од греха као стања богоотуђености. Његова проповед о доласку Царства Небеског⁴ представља позив свим људима, без разлике, да се слободно и својом вољом одазову и формирају нову заједницу (Цркву), у којој ће фактор регулације свих односа бити љубав. Први предуслов за улазак у нову, есхатолошку заједницу је ослобођење од „светских“ брига и жеља. То је једно од Христових ослобођења - ослобођења од „овога“ света, а пре свега од жеље за богатством. Негативан Христов став према богатству, или боље речено према богатима, јасан је и најочљивији у причама. Сетимо

се само богатог младића који је питао које добро треба да учини да би имао живот вечни, а Христос му одговара да подели своје богатство сиромашнима.⁵ Слична је ситуација и у случају цариника Закхеја⁶ и убогог Лазара.⁷ „У новом свету Царства Божијег нема места користољубљу, грамзивости и гомилању богатства, које чине основни узрок друштвене неправде.“⁸ Насупрот томе, према гладнима, према жеднима правде и уопште према сиромашнима, Христов став је изразито позитиван. Они су „мала Христова браћа“ и однос према њима ће бити главни критеријум оправдања или осуде при Другом доласку.⁹ Уосталом, и сам Христос је један од њих, сиромашан и нема где „главу да склони“¹⁰. Христов негативни став према богатству не извире из дуалистичког односа „лоше“ материје и „доброг“ духа, који је потпуно стран хришћанству, јер да је тако, онда би богатима саветовао да униште своје богатство, а не да га поделе сиромашнима. Његов став треба посматрати у светлу друштвене правде, односно љубави према ближњему и слободи човековој. Љубави, која се изражава према свакоме, без дискриминације, чак и према непријатељима,¹¹ а она је неспојива са егocентричном тежњом за богатством. Свети Василије Велики изричито тврди да су богатство и љубав обрнуто сразмерне величине: „Колико умножаваш богатство, толико оскудеваш у љубави“¹². Слободе, да своје поуздање човек треба да положи искључиво на Бога, а не на пролазне ствари „овога“ света: „Не сабирајте себи блага на земљи, где мољац и рђа квари, и где лупежи поткопавају и краду“¹³. Христов следбеник је човек слободан, који тражи најпре Царство Божије и правду његову.¹⁴

Апостол Павле, даље, наглашава још један моменат, који такође храни друштвену неједнакост и неправду. То је жеља за луксузом. „Она ствара лажну

слику о потребама које човек има у животу, подстиче на неумерену потрошњу и присиљава га да сматра да је луксузни изглед и живот значајна животна чињеница.¹⁵ Насупрот томе, хришћанин треба да буде украшен, не златом и сребром и скупом одећом, већ добрим делима¹⁶ - она су прави човеков украс.

Четврти век, званично признавање Хришћанства и улазак великог броја људи у Цркву (често и из интереса који немају много везе са вером) пружио је прилику светим Оцима да јасније изразе хришћанске ставове о друштвеној неједнакости. Ти ставови не сачињавају теоријски разрађено друштвено учење, јер то Хришћанство и није, већ представљају одговоре и виђења одређених друштвених појава тадашњег друштва. А како су многи од њих заједнички готово свим Оцима, може се рећи да они изражавају, у исто време, и став Цркве.

Најпре, основна карактеристика хришћанске љубави, као уосталом и љубави уопште, је некористољубље. Други, ближњи и његово добро је критеријум хришћанског деловања. У односима према браћи хришћанин је дужан да заборави себе и не може да истиче своју индивидуалну корист јер се „његова права корист налази у личности другог и тамо треба да је тражи“¹⁷. Колико далеко Оци иду у остварењу начела некористољубља види се и према њиховом ставу о циљу људског рада. Својим радом човек имитира Бога и учествује у Његовом стваралаштву. Божија брига за човека је такође рад - „Отац мој досад дела, и ја дела“¹⁸ - каже Христос. Апостол Павле наглашава Солуњанима да онај који неће да ради, не треба ни да једе.¹⁹ Али, рад није сврха и циљ човековог живота²⁰ већ налази своје место у перспективи коначног циља човековог постојања а то је „савршенство у љубави према моделу Бога љубави“²¹. Тако рад нема своју сврху у нагомилавању богатства већ у задовољењу потреба по-

требитих.²² „Не тражи, дакле своје, да га нађеш. Онај који тражи своје неће га наћи. Зато и Павле рече, нико нека не тражи што је његово, него сваки оно што је другог (1. Кор. 10.24), твој интерес почива у интересу ближњег.“²³ Данашњем човеку овакви ставови, вероватно, изгледају као крајња утопија, али на темељима некористољубља је заснован хришћански живот и одговор на Христов призив за улазак у Цркву представља усмерење човеково ка одрицању од своје воље.

Следећа карактеристика „друштвеног“ учења Отаца је да су сви људи по својој природи једнаки међу собом, па с тога и друштвена неједнакост није последица природног већ друштвеног стања. Заповест „љуби ближњег свога као самога себе“²⁴ управо изражава једнакост међу људима. Свети Василије Велики наглашава: „Онај који је уверавао да је истинито да је од младости сачувао заповест љубави и да је свакоме подао као самом себи, откуда му онда новчано богатство?“²⁵ А свети Јован Милостиви: „Ако смо пред Христом сви једнаки, онда смо и међу собом једнаки.“²⁶ Једнакост је основни услов правде како на личном тако и на друштвеном нивоу.

Иако ни Христос, ни Оци, ни генерално говорећи Црква никада нису порекли и негирали институт приватне својине, он се, ипак, значајно ограничава и то двома полазишним тачкама.

Најпре, господар свега створеног је једино Бог. Адам је у рају добио задатак да чува и ради врт,²⁷ односно да га користи, а не да га присваја. Адамов грех се управо у томе и састоји јер је желео да присвоји творевину за себе. Христос, као нови Адам, обнавља ту изворну улогу човека у творевини - да је човек свештеник у њој, а не господар. Једини господар и власник је искључиво Бог. Творевина се пружа „свима, а не појединима, са циљем да задовоље потребе које имају у свом земаљском животу“²⁸. „Сва су богатства за-

једничка из заједничке Божије ризнице“²⁹, каже свети Григорије Палама, а свети Јован Златоусти говори следеће: „Твоја душа није твоја, како је онда благо твоје? Како онда траћиш оно што није твоје? Зар не знаш да ћемо због тога бити окривљени, што смо га лоше користили? Како није наше, него Владике, требало га је са ближњим потрошити... Заједничко је и теби и ближњем, као што је заједничко сунце, ветар, земља и све остало.“³⁰

Друго и најважније ограничење је да човек може да користи природна, заједничка добра само онолико колико је потребно да задовољи своје животне потребе. Све преко тога је лакомство. Тако појам животних потреба представља меру људског богатства и поседовања. Апостол Павле пише Тимотеју „а кад имамо храну и одећу, будимо овим задовољни“.³¹ Свети Климент Александријски то исто изражава на следећи начин: „Као што је нога мера за сваку обућу, тако је тело мера за свако створење, а оно што је сувишно, што називају украсом, и покућство богаташа је терет, а не украс.“³²

Појам људских потреба је променљив у различитим историјским епохама, али то, ипак, не значи да су људске потребе неограничене, већ подразумева расуђивање и разликовање стварних од лажних потреба. Јер богаташ је онај који поседује више од онога што су његове стварне потребе,³³ а вишак је он ускратио неком другом. И најзад, ево како свети Василије Велики одговара богаташу који пита коме он то чини неправду ако чува своје. „Шта је, реци ми, твоје? Одакле си то узео и на свет донео? Као када неко, пошто је у театру заузео место, спречава друге да уђу, тиме што мисли да је његово оно што је заједничко и на употребу свима, такви су и богати. Пошто су, дакле, први загосподарили заједничким добрима, присвајају их јер су их први освојили. Јер ако сваки задржава оно што му је потребно да задовољи своје потребе, остави

вишак потребитима, онда нико не би био богат и нико не би био сиромашан. Ниси ли наг изашао из мајчине утробе? Нећеш ли опет наг у земљу? Оно што имаш сада, одакле имаш? Ако кажеш, срећом, безбожник си, јер не познајеш Творца, нити захваљујеш дародавцу. Ако сматраш да је од Бога, реци ми разлог због кога си то примио. Можда је Бог неправедан кад нам неједнако дели оно што је за живот неопходно?"³⁴

Овакви отачки ставови које смо навели, били су слични и општи и на Истоку и на Западу све до XIII века, до Томе Аквинског. Он је Богу приписао поделу људи на класе и сталеже на основу рођења и богатства. Хијерархијску структуру људског друштва је уклопио у ширу хијерархијску структуру света. Тиме се и однос према богатству мења. Статична и „залеђена“ структура света, али и људског друштва има за подлогу вољу Божију и уколико би се променила био би поремећен Божији поредак. Наравно да је овакво схватање доприносило оправдању постојећег феудалног поретка, али је и много више користило Римској цркви у очувању стечених позиција.

Следећи корак у промени односа према богатству се десио у протестантским, нарочито калвинистичким круговима. Оживљавајући позитиван став према богатству, који се среће у појединим књигама Старога Завета, тј. да оно представља благослов Божији, и уклапајући га у своје догматске поставке ови су протестантски кругови значајно допринели формирању онога што Мах Вебер назива „духом капитализма“. А то је један специфичан животни став, специфичан морал који је одиграо значајну улогу у развоју савремене културе. „Можда је чињеница, да су протестанти, колико као владајући слој, толико и као потчињени, колико као већина, толико и као мањина, показали посебну склоност да развију економски рационали-

зам и нешто аналогно се не може срести код католика.“³⁵ Поједи-на карактеристична протестантска учења (о детерминизму на пр.) стварају несигурност код верних у погледу спасења. Решење је пронађено у потпуном предавању позиву (beruf, berufung - позив али и призив) који се доживљава као призив Божији. Ово схватање „ставља рад у службу безличне друштвене користи, признаје се као допринос слави Божијој па је дакле и жељен од Бога“³⁶. Најједноставније речено, успех у послу сведочи о изабраности и спасењу одређене особе. Сиромаштво је негативно стање и карактерише оне који су далеко од Бога, док богатство, као позитивно стање, сведочи о благослову Божијем.³⁷ Економски живот и стечено богатство постају средство потврђивања.

Али и време о коме је говорио Мах Вебер је за нама. Среброљубљу није више потребна религиозна основа, оно је остало само и недвосмислено, довољно јако да одоли свим критикама. Повећање националног дохотка на нивоу макроекономије и повећање куповне моћи на микро плану су неприкосновени циљеви, „бог“ нашег времена. Савремени свет у бесомучној трци за што већим и већим профитом личи на огроман балон који се вештачки надува. Многима је јасно да то не може у недоглед да иде, да „прогрес“, схваћен као повећање профита, има своје границе, па ипак, сан о богатству је најмоћнија покретачка сила сваког деловања. Говорити данас о моралности или неморалности тога сна је потпуно излишно. Савремена привреда нити је морална нити је неморална, она је без морала, па с тога и гази и уништава сваког ко се не уклапа у глобалну „игру“ све веће и веће добити. Државне су границе срушене, националне економије готово да више не постоје, односно руши се једна по једна брана која би могла да засмета пласирању крупног капитала у његовој потрази за ве-

ћим профитом. Колико је у тим процесима излишно говорити о моралу, исто толико излишно је говорити о друштвеној правди, из простог разлога што глобална економија нема у виду личност као активног носиоца, већ има у виду само процес у који се државе и појединци уклапају. Процес се у појединим тренуцима може покlopити са неким од захтева за друштвеном правдом, али чим се ситуација измени логика профита ће бити много јача од захтева за друштвеном правдом.

Шта, дакле, при оваквом односу ствари Црква може да уради? Најпре треба истаћи да су се сви процеси које данас видимо, вековима стварали, па самим тим и њихово преусмерење није питање тренутка, већ дуготрајне и неизвесне борбе. Као прво, постоје два погрешна пута која би неизоставно требало избећи. Први погрешни пут је теолошко оправдање било које власти - државне, власти новца, власти домаћих и светских моћника и сл. Јер ако се нешто коси са јеванђелским духом онда је то сигурно власт једног човека над другим, власт једне институције над човеком или једне државе над другом. Друштвена правда подразумева слободне личности и ту Црква треба да буде непрестано будна. Да буде чувар слободе људске, јер нам је то највећи дар од Бога. Неслободан човек губи своје људско достојанство, а онај који не уважава слободу другог било на који начин, није ништа друго до тиранин. Други погрешан пут је ћутање или јефтина проповед о миру, сарадњи, једнакости, тамо где постоји изразито стање друштвене неправде. Видели смо већ да Оци изражавају непрестану љубав и бригу за сваког човека, а посебно за потребитог и унесрећеног. Црква треба да буде њихов глас.

Најзад, говорити о правим и пожељним путевима нешто је теже него говорити о погрешним, а нарочито тешко је давати конкретне предлоге. У сваком друштву и у свим временима

Црква би требало да буде вид анти-друштва, јер Црква и свет нису исто и не могу исти односи и иста начела да владају и у Цркви и у свету. Она је у свим временима била пример, али и критика, па и осуда датог друштва. Сукоб се не односи само на поједине институције или делове система већ на целину. Сваки пут у историји када је Црква дошла у сукоб са државом или ширим друштвом по среди је било питање Бога. Дакле, и данас кад говоримо о захтевима за друштвеном правдом или о „неморалности“ савремене економије у питању је - шта у једном друштву функционише као „бог“. Ако је то неко или нешто друго од јединог истинитог и живог Бога, сукоб је неминован.

Видели смо већ нека од основних хришћанских начела која су свети Оци јасно изразили имајући у виду друштво и прилике у којима су они живели. Љубав, једнакост, самоограничење у свим временима су начела на којима почива друштвена правда. Али, старија друштва су била далеко једноставније структуре и било је релативно лакше уочити негативне друштвене појаве. Савремено друштво је неупоредиво сложеније услед сложености и повезаности структура, али и услед опште глобализације. Тако једна трансакција на лондонској берзи, на пример може да проузрокује негативне последице по неку групу људи на сасвим другом крају планете. То даље, значи да су за уочавање појава друштвене неправде, за разумевање њихових узрока и токова потребна специјализована знања о функционисању савременог света и посебно његове глобалне економије. Дакле, ако желимо да Цркви повратимо њену предањску динамику, да се врати у главну матицу живота, из које је насилно искључена у периоду комунизма, треба да имамо у виду ове чињенице. „Голим“ оком и здравом памећу можемо уочити тек најситније виновнике друштвене неправде, они „велики“ ће остати скривени услед институализације греха.

Другим речима, читаве институције на сасвим легалан начин и без свести о греху, својим деловањем подстичу и проузрокују друштвену, а нарочито економску неправду. Такође, једна од карактеристика савременог друштва је једнодимензионалност. Делови се проглашавају за целину и поједини елементи за апсолутне. Ту Црква може да понуди савременом свету свој свеобухватни, католичански поглед на свет и живот. Ево, за крај, како то изгледа на конкретном примеру: економско се деловање, данас, изражава искључиво монетарним показатељима. Један посао је успешан уколико доноси добит и ту се огледа једнодимензионалност оваквог мишљења. Економски су односи, односи међу људима и могу се мерити разним показатељима - друштвеним, еколошким, демократским показатељима итд. Што више показатеља укључујемо у вредновање економских односа тиме се полако, али сигурно удаљујемо од данашњих сурових закона тржишта и профита и све више успостављамо праву друштвену функцију економије.

Протођакон Зоран Крстић

Напомене:

- 1) I. Петров – Κοινωνική δικαιοσύνη – изд. Παρατηρητής Солун 1992. стр. 13
- 2) Ulrich Duchrow – Οικονομία για τη ζωή και τον άνθρωπο – у часопису Καθ' οδόν, 1994. број 7-8 стр. 40
- 3) Свети Јован Златоусти – Εἰς τὴν Ῥωμαιοὺς 14,9, PG 60, 535
- 4) Матеј 5.17
- 5) Матеј 19. 16-26
- 6) Лука 19. 1-10
- 7) Лука 18. 19-31
- 8) I. Петров – Κοινωνική δικαιοσύνη – изд. Παρατηρητής Солун 1992. стр. 28. Види, такође Лука 12, 15-21 и Матеј 6. 19-20
- 9) Матеј 25. 31-46
- 10) Лука 9. 57-58
- 11) Матеј 5.44
- 12) Προς πλουτῶντας 1, PG 31, 281 B
- 13) Матеј 6.19
- 14) Матеј 6.33
- 15) I. Петров – Κοινωνική δικαιοσύνη – изд. Παρατηρητής Солун 1992. стр. 49
- 16) 1. Тим 2.9-10

17) I. Петров – Κοινωνική δικαιοσύνη – изд. Παρατηρητής Солун 1992. стр. 58, такође Г. Μαντζαρίδης – Κοινωνιολογία τον Χριστιανισμού – изд. Αδελφών Κυριακίδη, Солун 1990. стр. 214, такође види Василије Велики – Нθικά 80, 22 PG 31, 868 D, Г. Παλαμα – Ομιλία 44, изд. Σ. Οικονομου стр. 37, К. Αλεξάνδρεα – Τίς ο σωζόμενος πλουσιος 38, GCS, Clemens 3, 184-85

18) Јован 5.17

19) 2. Сол. 3.10

20) Свети Атанасије Велики пише да је Адам створен, не да ради, већ пре свега да постоји као човек, касније је добио наредбу да ради - Κατα Αρειανών 2,51 PG 26, 256 A код Г. Μαντζαρίδης – Κοινωνιολογία τον Χριστιανισμού - изд. Αδελφών Κυριακίδη, Солун 1990, стр. 100

21) Исто стр. 99

22) „Циљ рада свакоме треба да буде служба потребитима, а не лична корист“ - Свети Василије Велики - Οροι κατ' επιτομήν 252, PG 31, 1252 AB

23) Ομιλία εις Κορινθίους 33, 3, PG 61, 280

24) Матеј 19.19

25) Προς πλουτῶντας 1, PG 31, 281 A

26) N. Μπουγατσου – Κοινωνική διδασκαλία Ἑλλήνων Πατέρων κн. 3. Атина 1984. стр. 304

27) Постање 2.15

28) I. Петров – Κοινωνική δικαιοσύνη – изд. Παρατηρητής Солун 1992. стр. 70

29) Ομιλία 13, PG 151, 164 B

30) Εἰς Α' Κορινθίους 10,3 PG 61, 85-86

31) 1. Тимотеју 6.8

32) Παιδαγωγος 3,4,39,1 GCS, Clemens 1, 259

33) „Богати и сиромашни имају, по себи, једну карактеристику по којој се разликују; први су стекли више од потребног, другима недостаје и неопходно“, свети Василије Велики - Ομιλία εις ΜΗ' ψαλμον 1, PG 29, 433BC

34) Свети Василије Велики - Εἰς το „καθελω μου τας αποθηκας“ 7 – ΕΠΕ 6 стр. 344

35) Max Weber - Die protestantische Ethik und der Geist des Kapitalismus - превод М. Г. Κυπραιου, изд. Gutenberg, Атина, 1984. стр. 35

36) Исто стр. 95

37) Види Г. Μαντζαρίδης – Κοινωνιολογία τον Χριστιανισμού – изд. Αδελφών Κυριακίδη, Солун 1990, стр. 242

СВЕТИЊА

Кад год идем у Крагујевац, увек се ту зауставим. Место се ничим не истиче и нико се не зауставља на њему. Не знам зашто се оно зове Светиња, нити сам имао прилике да то чујем. Нема онде ни цркве ни трага од њених рушевина. Не постоји ни знак крста, којим се каткад обележава такво место. Узвишење је равно и засејано, и ничим не привлачи очи пролазника. Застајем на њему због видика који се с њега пружа и због мисли које оно изазива. То што се указује са Светиње није само леп предео, нити само комад земље који нас задивљује како је обрађен. Он је то, али и нешто друго, и нешто више: недогледно пространство брежуљака, поља и шумарака, из чијег зеленика вире куће црвених кровова, непрегледна једна башта окружена у дну хоризонта планинама претвореним у модар прах на сумаглици невидљивог сунца. Шумадија. Земља чија се лепота не посматра и чија се прошлост не чита, него се с њима живи. Ко бисмо били, шта имали, да није било Шумадије и да је данас нема!

Не спуштам се на земљу и не обарам поглед кад се овде нађем. Гледам у даљину и у дане кад сам желео да ту будем, а није ме било. Рођен на периферији српског народа, од дечаштва сам тежио ка његовом средишту и његовој слободи. Београд! Није било за мене престонице с лепшим именом, нити сам се и с једним градом желео упознати као с њим. Први пут сам га угледао с лађе, полако и дуго му прилазећи, као да је намерно хтео да што дуже уживам у његовој слици и у чекању да се с њим састанем. Што сам га, стојећи на палуби, дуже гледао, све више ми је и сам личио на фантастичну лађу која ми достојанствено долази у сусрет. Осећао сам да ћу кроз неки минут ући у нов свет који одувек носим у себи, иако га нисам никад видео.

Мој први сусрет с Београдом није био у знаку књижевности и уметности, него у знаку војске. За мојих шетњи по Калемегдану алејом изнад Саве, ја нисам гледао учене људе, ни сликаре и песнике, крај којих сам пролазио. Гледао сам офицере. Нисам се могао надивити њиховом ходу и држању, сабљама, униформама, са стидом увиђајући да ни по чему не личим на њих. У то време, уочи рата с Турском, моји вршњаци и ја нисмо ништа толико желели као рат. Мислећи да знамо шта је то, умрети, ништа нам се није чинило природније него да погинемо.

После мојих првих београдских дана, за које ми се данас чини да су сви били у сунцу, требало је да прође више од десет година да се настанем у њему и више га не оставим. Срећа је хтела да већ првог лета пропућујем сву Србију, недељама пратећи

Габријела Мијеа на његовом путовању по нашим старим манастирима. Једнако сам за то време пролазио кроз прошлост и садашњост, никад их отад не делећи једну од друге, - нисам откривао историју и нову земљу, већ самог себе. То путовање је било тако дуго и тако необично да до данас траје у мени и не бих га могао ничим да заменим. Ишли смо и брзим и спорим возом, али најчешће на коњу и пешице. Не жалим. Пролазити кроз непознате пределе брзином од сто километара на час, то је исто што гледати их на филму. Ништа на првом свом пролазу кроз Шумадију нисам видео лепше од предела кроз који су јахали на коњима четири момка напореда свом ширином пута. И сам јашећи или пешачећи, изретка и замало возећи се на колима, све сам добро видео и све добро запамтио, - застајао на пропланцима, задржавао се по путевима, поздрављао се са људима које сам један једини пут срео у животу и запамтио их заувек.

Као и све земље које нису само легендарне, већ и следе, Србија за мене од првих дана није била само за сећање, него и гледање. На географској карти, она се указује као правилна геометријска слика; у природи, као уравнотежена смена долина и брегова. Ни дивљег стења у њој, ни голих њива, ни баруштина, ни провалија. Кад сам се нашао на Копаонику, на висини од две хиљаде метара, нисам се осећао на планини, него на зеленом утишаном мору. Од детињства волим таласање које личи на љушкање и заборав себе самог, - таласање воде на рекама, превоја и удоља у брдима, високе траве на ливадама, радости у нечијим зеницама. Има у таласању опојности и има смирења, као у срећној љубави и далеком сећању.

Чудна ствар! Ни по чему Србија не личи на разбојиште и нигде се као у њој тако ретко и мало прича о ратовима, а ко их је водио ако она није. Само на зиду понеке цркве и на камену понеког гроба могу се прочитати имена оних којих који су једног дана отишли из свог села и више се нису вратили. Почело се на Мишару, поновило се на Јавору, продужило на Брегалници, завршило на Добром Пољу. Више него код куће, остало је мртвих на дну Јонског мора, у рововима под Једреном, на пешчаној земљи у Добруци, под хумкама у Солуну. Само велике земље и народи имају свуд гробова.

Верујем да знам нашу историју, која је у мојим очима другачија него што се пише. Никад нисам мислио да су устанак 1804. подигли сељаци. Сељаци ору и копају; они не дижу устанке. Има по свем свету сељачких буна противу сурових власелина, али сељачких буна са државним и националним идејама нема. Устанички вођи у Србији

били су, не земљорадници и пастири, него кнезови и војводе, са ученим и имућним људима иза себе у суседном Срему. Није говорио истину слепи певач кад је казивао да кнезови нису ради кавзи. Ништа раја не би учинила да није било кнезова.

Тврдећи ово, знам да има људи који мисле да ће допринети величини устаника ако кажу за њих да су били неписмени. Као и свугде, први школовани у породици преувеличавају у нас значај књиге и, одрасли у несташици, мрзе оне који материјално и духовно стоје изнад њих. Никад нисам марио глорификовање сељаштва и сиромаштва; немаштина је не врлина, него несрећа, а разум није у словима, већ у људима. Покретачи и вођи Првога устанка били су зналци живота, а не теорија, и истинџа, а не привиђања. Они су без географске карте крстарили кроз своју земљу, сву је имајући пред очима као да им је на руци, и не будући само смели, него и искусни, били упознати с начелима модерног војевања. С не малим имањем у земљишту, у роби, у злату, разумевали су се у лепе коње, у ваљане сабље, у добре пушке, у богата одела. Експлозивних темперамената и поносних природа, умели су се држати достојанствено и ауторитативно, - они су Карађорђа при сусрету с њиме називали господарем и целивали у руку. И не знајући шта чине, они су у заснивању државног и културног живота наставили традицију Немањиха и њихових наследника. Карађорђево маузолеј у Тополи сећа на Немањине Ђурђеве стубове у Расу: обоје су на врху брда и на видiku издалека, говорећи да је настала нова држава српска и да је на њено чело стао нов владар. Конак кнеза Милоша у Топчидеру, по земљишту и замисли, исто је што дворац Немањиха у Дежеви или Неродимљи: скуп световних и сакралних грађевина подигнутих у жупском крају освеженом шумама и реком. Као што су убоги људи свуда исти и богати сви једнаки, тако су у свим временима исти и господари.

Кад пролазим кроз прошлост, географија је за мене неодвојива од историје и психологија неразделива од времена и друштва. Не волим расуђивати о догађајима и делима само на основу прочитаних књига. Желим видети и земљу и људе о којима говорим или пишем. На својим путовањима ја се нисам задржавао само у Карађорђевој Шумадији, нити сам сву Србију гледао целу само с једне Светиње. Ишао сам и даље, но не макар куд, и непрестано посматрао, но не макар шта. Не знам, може бити и због тога што ме привлаче у историји изузетне личности и догађаји, не марим мале људе, - не волим да неког сажаљевам, већ да се неком дивим. Тако сам, већ откад, зажелио да одем до Бранковине, не само стога што је Алекса Ненадовић био први међу кнезовима посечен од Турака, него што су и његови потомци и сродници одреда били историјски људи.

Десило се да буде недеља кад сам посетио Бранковину и осване сунчан дан, или се мени због недеље и одласка на поклонство чинило да је све око мене светло. Које ли разлике између драматичних живота Ненадовића и мелодиозне лирике бранковиначког видика! Не памтим да сам код нас видео шта идиличније, отменије, поетичније од Бранковине, као да је постојбина Бранка Радичевића, а не Ненадовића.

Заблуде ли о једној кући и о једном свету! Ненадовићи нису били сељачка задруга чији чланови чувају овце и говеда и косе јечам и ливаде, него власничка породица на чијем имању је радило хиљаду и двеста кулчара. Кнез Ваљевске кнежевине Алекса Ненадовић је под Турцима држао своју сопствену војску и ратовао као официр на страни царских Аустријанаца, у којих је изручио вештину војевања. Алексин син Матеја, свештеник по звању, војвода и државник по судбини, без зазора се појављивао с дипломатским мисијама у Петрограду и у Бечу, где је добро знао шта треба да каже. Његов син Љубомир, као младић, није брао кукурузе, него се школовао у иностранству, путовао по Немачкој, Швајцарској и Италији и, немајући у себи ничег ратничког и државничког, писао песме и путописе и уређивао часописе, - у свој нашој књижевности нема питомијег и духовитијег прозног писца од тога човека чији су претци скидали и губили главе.

Као и у свим местима из историје у које се иде на поклонство, у Бранковини не говоре о Ненадовићима само њихови животи и дела, већ и гробови. Одвајајући се и у смрти од малог света, Ненадовићи нису сахрањени на сеоском гробљу, него у породичном маузолеју под ведрим небом, поред цркве коју су подигли на своме имању. Као по старим манастирима, ни једноставнијих споменика ни речитијих натписа о људима који ту леже под земљом у истом реду, један за другим, слично низању потомака на родословном стаблу. Кад је сахрањиван прота Матеја, на челу поворке јахало је шест стотина коњаника под заставама, за њима вођен војводици хат покривен чојом и с војводином сребрном сабљом о боку увијеном у црн флор, потом ишла кола с покојниковим телом и иза њих два војводина сина на коњима, а за његовим синовима родбина и народ. Никаква песма се није чула, ниједна пушка није пукла, нико коња разиграо. Тако се не сахрањују мали људи и такав погреб не приређују сељаци.

Пало ми је све то на ум рано јутрос, у зору, када сам се изненада тргао из сна и, против свога обичаја, нагло устао. Пришао сам прозору и, жељан светлости и видика, разгрнуо завесу. Највише волим гледати Београд кад над њим свањива.

Милан Кашанин

(Преузето из књиге — Милан Кашанин, *Служајна открића*, Нови Сад 1977)

„ГЛАВНИ Манастир Срба“

Александар Фотић - „Света Гора и Хиландар
у Османском царству (XV-XVII век)“

Сами Хиландарци говорили су за свој манастир да је: „царска и свештена обитељ, велика лавра српска“, „архимандрија, велика српска лавра“, „царска и света и свештена обитељ и српска лавра“, или само „српска лавра“ (катастих келије духовника Прохора из 1575/76; посланице руској царској породици и пољском краљу из 1558, 1582/83, 1626, 1638. и 1655; запис на рукопису из 1624). И у хиландарском акту на грчком језику из 1501-1503. године употребљен је сличан израз: „света царска велика лавра Срба“. Нешто ређе срећу се изрази: „царска и свештена славносрпска велика лавра“, „архимандрија велика, лавра славеносрпска“ (записи на рукописима из 1652. и 1669/70; посланице руским владарима из 1652. и 1683). Сличних примера има и за познији период. Никако се не сме прескочити ни чињеница да је чувени венецијански штампар Божидар Вуковић, у свом тестаменту из 1539. године Хиландар назвао „главним манастиром Срба“.

На основу овде цитираног само једног пасуса, може се закључити колико драгоцених информација и системских сазнања доноси средином ове године објављена књига Александра Фотића, **Света Гора и Хиландар у Османском царству (XV-XVII век)**. Реч је о докторској дисертацији, која је врло брзо после одбране на Филозофском факултету Београдског универзитета, објављена као монографија. И Свети архијерејски синод СПЦ, и манастир Хиландар, и Балканолошки институт САНУ, за наше прилике врло су брзо реаговали и штампали Фотићев рукопис, о чијој изузетној научној вредности се и пре објављивања говорило.

Ово је прилика да се истакне, како наша Црква поново, као у времена када се под њеним окриљем неговао врхунски научни рад Срба, постаје путовођа бриге о духовним и националним темељима. Свакако није случајност, што се убрзо после објављивања **Хиландарских игумана сред-**

њег века (ново и допуњено издање књиге Владимира Ал. Мошина и Миодрага Ал. Пурковића из 1940, са коментарима Мирјане Живојиновић), уз старање Светог архијерејског синода наше Цркве појављује и **Света Гора и Хиландар у Османском царству**.

Период који Александар Фотић посматра, и то укључивањем више историјских дисциплина, био је, за разлику од средњовековног доба, а можда и XVIII односно XIX века, најмање истраживан, према томе и недовољно познат у низу српских векова на Светој Гори. Међутим, само ова једна књига успева много тога да надокнади, тако да врло велики број критички прочитаних извора, нарочито до сада недоступних османских, уводи читаоца у суштину епохе и потпуно научно потврђује да је Хиландар заиста у свим временима био „истинско прибежиште отачаству“.

Н. Ј.

Поводом књиге Драгиње Симић - Лазар „Каленић - сликарство, историја“

ДУБОКА ОДАНОСТ ДУХОВНОМ ИСТОЧНИКУ МОРАВСКЕ СРБИЈЕ

Издавањем монографије о историји и иконографском програму сликарства Ваведенског манастира Каленића, Шумадијска епархија чини оно што мора: на најбољи могући начин исказује високо поштовање свом најмолитвенијем и Господу најближем олтару. Пред благочестивим народом и културном и стручном јавношћу налази се

књига која је, и својом научном аргументацијом, и визуелним садржајем (колорним и црно-белим таблама), у потпуном сагласју са чувењем и угледом које манастир Каленић има као свештена обитељ и као отелотворење Божанствене лепоте. Са овим издањем, уз Симфонију Старог и Новог завета и Минеје за све месеце богослужбене године, из-

давачка делатност Шумадијске епархије утврђује саме темеље српске духовности и културе.

Реч је о луксузно штампаној и опремљеној докторској дисертацији историчарке уметности Драгиње Симић-Лазар *Le decor pient de Kalenić - Etude iconographique*, а објављеној на француском у Скопљу 1995. под насловом *Kalenić efla derniere periode de*

La peinture Byzantine која је за ово српско издање допуњена. „Допуне се односе на цео рад, а посебно на анализу стила и ктитора, као и на тачнију идентификацију простора у наосу. Нови одељак посвећен расправи о Мртвом Христу у моравским споменицима, за коју је био предвиђен посебан рад, унет је у ову публикацију у виду кратког подсетника. Тиме се ни издалека не исцрпљују поменуте теме, будући да оне изискују шири увид у целокупно византијско и европско ликовно наслеђе. Наиме, у Каленићу је реч о завршној фази цариградског сликарства, која није оставила уочљиве трагове у споменицима престонице, док неколико ремек-дела сачуваних у Русији, Грузији и Србији и ређе, иконе и минијатуре, отварају нова, значајна питања о живопису, о којем ниуколико није изречена последња реч“ - појашњава аутор у предговору.

Студију Драгиње Симић-Лазар у издању Шумадијске епархије уоквирују врхунски припремљене и одштампане репродукције каленићких фресака, за шта су највише заслужни фотографи Борис Делон, Живорад Терзић и Предраг Михајловић - Циле.

У складу са одредницама у наслову српског издања - историја, сликарство - најпре су дати историјски оквири последње српске средњовековне државе, као и преглед свих расположивих чињеница о судбини храма кроз епохе, о ктиторима и настанку живописа. Тако се дошло до закључка да би фреске могле настати током треће деценије XV века (на пример сликар Радослав могао је радити у Каленићу између 1417/18. и 1426-1428). Што се тиче ктитора, сазнаје се да је „био личност високог ранга, врло блиска деспоту; да је располагао великим богатством; да су му висока култура и иметак омогућавали да градитеље и сликаре своје за-

дужбине бира међу најбољим уметницима који су у то време радили на Балкану.“

Као врло занимљив нови податак из историје манастира, истичемо тезу да се данашње име манастира везује за Калиника II, митрополита београдског и патријарха српског, обновиога и ктитора из XVIII века, а да се пре тога другачије звао.

Већи део истраживања Драгиње Симић-Лазар о каленићком сликарству односи се на иконографски програм, тако да се може рећи да је ово истинска студија о теолошкој утемељености програма као целине и сва-

Насловна страна монографије „Каленић“, Драгиње Симић-Лазар

ке приказане сцене. То је омогућило да се потпуно утврди разлика или нађу сродности са могућим узорима, пре свега у византијској уметности. Осликавање наоса и олтара, према православним канонским изворима, толико је строго теолошки изведено, да је очигледно да су иза сликара стајали врло образовни богослови.

Монографија пружа и потпуну анализу стилских и естетских критеријума каленићког сликарства, што се најбоље види из

овог ауторовог закључка: „Стилска проблематика разматрана је на основама аналогича са новим цариградским достигнућима, која се још од друге половине XIV века запажају у разним областима византијске културе, у оквиру њеног континуитета и уз нов замаха који се испољава у том периоду. Претпоставке о италијанском утицају на каленићко сликарство, које су изнели неки истраживачи, нису током овог истраживања могле бити поткрепљене довољно уверљивим доказима. Реализам западног сликарства и нематеријалност каленићких фресака, попут оне у Теофановим и Рубљовљевим делима и другим остварењима у периферним областима цариградског утицаја, јасно оцртавају два различита уметничка круга. Естетске новине које доноси Каленић припадају уметничким тековинама који, упркос ретким сачуваним делима, сведоче о интелектуалном и уметничком богатству византијске престонице у њеном последњем раздобљу и о снази њенога утицаја у многим и од Цариграда удаљеним областима. Каленић се, дакле, указује као једно од последњих високих сведочанстава те нове престоничке уметности.“

Врло исцрпна историјска и разматрања са аспекта историје уметности, као и потпуна иконографска анализа, показују да је Драгиња Симић-Лазар Каленић посматрала, пре свега, као научник византолог. Висока стручна акрибија није, на срећу, потиснула у други план чињеницу да модерна наука подразумева и лични однос истраживача према сакралним вредностима богонадахнутог дела, као што је Каленић. На овом плану, показује се да аутор није остао незаинтересован пред узбуђењима која изазива каленићка духовност.

Н. Јованчевић

УПОКОЈИО СЕ У ГОСПОДУ ИГУМАН ПАВЛЕ (МИХАИЛОВИЋ)

Дана 23. августа ове године, пошто се сјединио са Господом у Св. тајни Причешћа, уснуо је у вечерњим сатима игуман Павле, духовник манастира Грнчарице код Крагујевца.

Игуман Павле је рођен 27. новембра 1924. године у селу Жупањевцу, срез левачки, од оца Живојина и мајке Смиљке. У својој петој години остаје без мајке. Бригу и старање о њему преузимају стриц и стрина, код којих прелази да живи. У Рековцу је завршио основну школу са малом матуром.

У својој 25. години (1949) одлази у манастир Ралетинац, код духовника о. Гаврила, који га је и замонашио 8. марта 1950. године. У чин јерођакона и јеромонаха рукоположен је од блаженопочившег епископа шумадијског Валеријана.

Из манастира Ралетинца, по благослову епископа Валеријана, прелази 1. јула 1954. године за духовника манастира Грнчарице. Овде ће о. Павле провести пуних 46 година као духовник и као парох у Жировници.

И као духовник и као парох о. Павле је неуморно делао на Њиви Господњој. За многе Крагујевчане манастир Грнчарица је био место где су се, најчешће недељама и празницима, сусретали са Господом и окупљали око о. Павла да би водили разговоре о вери.

Као парох жировнички о. Павле је био одушевљени пастир свога стада, кога су парохјани и поштовали и волели. Са њима је украшавао храм Св. Ане у Жировници и подизао и градио све што је једној парохјској цркви потребно. Сређену и живописану цркву, каква је у Жировници, може да пожели и неки велики град.

При крају свога овоземаљског живота, о. Павле се повукао са парохјске службе. Последњих месеци био је везан за своју келију, припремајући се за прелазак из овог привременог света у свет вечности. И дошао је 23. август када о. Павле оставља све и иде у сусрет Господу коме је, још од

младости, приносио трудове свога монашког подвига.

Сахрана о. Павла обављена је 25. августа, када су у јутарњим сатима, још у току заупокојене литургије, почели да пристижу: свештенство, монаштво, парохјани и бројни поштоваоци оца Павла. Вест о његовој смрти брзо се пренела из Шумадијске и у друге епархије.

На опело игуману Павлу стигли су и тројица архимандрита: о. Герасим (ман. Жича), о. Јован (ман. Тресије) и о. Варнава (Ман. Св. Тројице), као и монаси и монахиње из манастира: Каленића, Благовештења, Драче, Ралетинца, Вољавче, Никоља, Пре-

Игуман Павле Михаиловић

копече, Жиче, Љубостиње, Вазнесења, Враћевшнице, Раковца, Гргетега, као и о. Исаија из Даља. Запажен је и већи број свештеника Шумадијске епархије.

Опело над оцем Павлом извршио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава, уз саслужење 56 свештеника и свештеномонаха.

Након опела, епископ Г. др Сава, од духовника манастира Грнчарице, игумана Павла, опростио се бираним речима:

„Више од 50 година, свећа о. Павла горела је на свећњаку и

осветљавала стазе и путеве свима онима који су долазили са њиме у додир и тражили његову молитвену помоћ, који су се исповедали код њега и водили низ молитвених разговора у овој светој обитељи.

Ми смо се помолили данас да га Господ упише у књигу живота, јер то је оно што је најважније за нас овде на земљи. Сетите се само када су се апостоли похвалили Господу, да су им се на њиховом мисионарском путу и зли дуси покоравали, а Господ их благо укорева и каже: „Али се томе не радујте... него се радујте што су ваша имена написана на небесима“. (Лк. 10,20).

Ми се надамо, и верујемо, и молимо, да Господ о. Павла упише у књигу живота, тамо где су сви анђели, сви свети прослављени, сви они чија имена знамо, и они чија имена не знамо, а њих је највише. А он ће и даље бити са нама у молитвама нашим, и не само на дискосу грнчаричком, него и на дискосима свих оних са којима је он долазио у додир, за које се Богу молио, свих оних који су овде рукоположени, свих који су овде служили, овде долазили, причешћивали се и исповедали.

Духовним очима гледамо читаву поворку покајника који су се исповедали код о. Павла, а нису више овде са нама већ су у Небеском царству. Сви су они њега дочекали, а ми га, ево, испраћамо са молитвом и дивним кондаком, који је после Јеванђеља центар сваког опела; да га Господ упокоји са свима светима, пошто ближе сада стоји пред Богом.

Ми ћемо са о. Павлом бити на свакој литургији и молићемо се за покој његове честите и побожне душе. Амин.“

Предајући уморно тело о. Павла мајци земљи, молимо се распетом и васкрслем Господу, да га призна за свога, прослави на небу и настани у своја вечна рајска насеља. Амин.

Драгослав М. Степковић,
протојереј - ставрофор

У СПОМЕН НА ТРИ КРАЉА

Од када постоји могућност да се у опленачком храму Светог великомученика Георгија, задужбинској цркви Карађорђевића богослужи, није прошао ниједан значајан датум из живота чланова наше народне династије, а да га Српска црква - народ и

свештенство Шумадије, нису како доликује обележили. На литургијама и парастосима у опленачкој цркви сећали смо се наше краљевске куће и молили Богу да се створе прилике да се њени чланови врате у Србију.

Краљеви Југославије - Петар II и Александар,
из династије Карађорђевића

И ове године, 16. августа и 9. октобра, поводом годишњица од смрти краља Петра Првог Ослободиоца и краља Александра, у гробној цркви династије Карађорђевића на Опленцу служене су архијерејске литургије и парастоси. Служили су их епископ зворничко-тузлански Василије (16. августа) и епископ шумадијски Сава (9. октобра).

На тридесетогодишњицу од смрти краља Петра Другог, која се навршава 4. новембра ове године, у цркви Светог Георгија на Опленцу одржаће се парастос и овом владару из династије Карађорђевића, чији посмртни остаци још увек почивају у Либертивилу, у САД.

Р. К.

МОЛИТВА

*Са листом се вијем нездомљеним,
по долини нерадосно-снежној...
У Твојему царству ме помени,
Исусе мој печални и нежни.*

*Сетивши се младих дана жалних,
опет бих ту топлину голему...
Исусе мој, нежни и печални,
помени ме у царству Твојему.*

*Срцем бих, а не умом да живим,
једноставном везом с недосежним...
Помени ме и себи ме привиј,
Исусе мој, печални и нежни...*

Александар Солодовников

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ САВЕ ОД 1. ЈУЛА ДО 21. ОКТОБРА 2000. ГОДИНЕ

Његово преосвештенство епископ шумадијски
Г. др Сава благоизволео је:

ЈУЛ

- осветити надгробни споменик монахињи Јели-
савети у манастиру Никољу;
- посетити манастир Грнчарицу и храм Светог
Илије у Брзану;
- посетити манастир Дивостин;
- служити помен монахињи Христини, сестри
манастира Благовештења; служити бденије у
капели Преподобне Анастасије у манастиру
Каленићу;
- служити литургију у капели Преподобне Ана-
стасије у манастиру Каленићу;
- служити општи помен на монашком гробљу у
манастиру Каленићу;
- служити литургију у Световаведењском храму
манастира Каленића;
- служити бденије у манастиру Ралетинцу;
- служити литургију у манастиру Ралетинцу; слу-
жити помен краљевићу Томиславу у Свето-
савском храму у Крагујевцу;
- служити помен краљевићу Томиславу на Оп-
ленцу;
- служити заупокојену литургију и опело кра-
љевићу Томиславу на Опленцу; примити Ње-
гово преосвештенство епископа бачког гос-
подина др Иринеја;
- учествовати у разговору са Комисијом тзв.
Македонске православне цркве у манастиру
Каленићу;
- посетити новоподигнути храм Светог Кнеза Ла-
зара у Белишићу, манастир Ралетинац и Све-
тосавски храм у Крагујевцу;
- служити литургију у Голобоку; посетити храм
Светог Јована Богослова у Влашком Долу
- држати предавање у манастиру Јошаници по-
лазницима Духовне академије „Корнелију у
спомен“;
- служити литургију у манастиру Вољавчи;
- примити архиепископа финског господина Јо-
вана;
- служити литургију са архиепископом г. Јованом
и епископима: бачким г. Иринејем и браничев-
ским г. Игњатијем; присуствовати бденију у ма-
настиру Грнчарици;
- осветити нови храм Свете великомученице Ма-
рине у Својнову и служити литургију; крстити

Бојана Милошевића; посетити Светоникола-
јевски манастир у Својнову;

- посетити са архиепископом г. Јованом манасти-
ре: Денковац, Саринац, Каленић и Ралетинац;

АВГУСТ

- посетити са архиепископом г. Јованом манасти-
ре: Светог Јова у Прекопечи, Драчу, Дивос-
тин и Светосавски храм у Крагујевцу;
- служити литургију у храму Светог Илије - у из-
градњи - у Гарашима; посетити са архиепис-
копом г. Јованом храмове: у Буковику, Аран-
ђеловцу, Тополи, Опленец и манастир Никоље
на Руднику;
- служити литургију у Светоуспенском саборном
храму у Крагујевцу; служити помен у Шума-
рицама; посетити са архиепископом финским г.
Јованом храмове: у Становима, Малим Пче-
лицама, Белошевцу и Стару цркву у Крагујевцу;
- учествовати на ручку код финског амбасадора
у Београду; испратити на Сурчински аеродром
архиепископа г. Јована;
- примити Његово високопреосвештенство ми-
трополита загребачко-љубљанског господина
Јована, римокатоличког надбискупа загреб-
ачког господина Јосипа Бозанића, бискупа
ђаковачког г. Марина Сракића и викарног
бискупа г. Ђуру Гашпаровића;
- служити литургију у Ботуну;
- служити литургију у Становима;
- учествовати и проповедати на литургији у
Аранђеловцу; учествовати у изношењу крста и
освећењу воде у Светоуспенском саборном
храму у Крагујевцу;
- служити литургију у Светоуспенском саборном
храму у Крагујевцу;
- служити литургију у манастиру Никољу на
Руднику;
- служити помен на гробу монахиње Христине у
манастиру Благовештењу; примити господина
проф. др Војислава Коштуницу;
- служити бденије у манастиру Благовештењу;
- служити литургију у манастиру Благовештењу;
- служити литургију на Опленцу и четрдесе-
тодневни помен краљевићу Томиславу; крсти-
ти у Карађорђевој цркви у Тополи 11 студената
и студенткиња;
- учествовати у раду Просветне комисије Све-
тог архијерејског сабора у манастиру Сисојевцу;

23. поклонити се моштима светог Кнеза Лазара у манастиру Раваници;
24. уписати се у књигу утисака у Руској амбасади у Београду поводом трагедије руских морнара;
25. председавати седници Комисије за унутрашње уређење Светосавског храма на Врачару; служити опело игуману Павлу у манастиру Грнчарици;
26. посетити Богословију у Грошници;
27. служити литургију у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу; служити бденије у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
28. служити литургију у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу; служити помен над одром монахиње Зиновије у манастиру Драчи;
29. служити литургију у Варварину; посетити манастир Светог Луке у Бошњанима и Светотројички храм у изградњи у Маскару; примити Његово преосвештенство епископа господина Лукијана, администратора Темишварске епархије;
30. примити Његово преосвештенство епископа осечкопољског и барањског господина Лукијана;
31. председавати седници Комисије за унутрашње уређење Светосавског храма на Врачару;

СЕПТЕМБАР

1. посетити Богословски факултет у Београду;
3. служити литургију у Барајеву;
4. служити призивање Светог Духа у Богословији Грошници;
7. примити Његово преосвештенство епископа бачког господина др Иринеја;
9. служити литургију и полугодишњи помен схигуманији Маријамији у манастиру Каленићу;
10. служити литургију у Доброводици; учествовати на бденију у манастиру Каленићу;
11. служити литургију у Орашју;
12. и 13. председавати на професорском испиту у Београду;
13. служити литургију у манастиру Тресијама; посетити храм Светог архиепископа Никодима у Америћу; председавати седници Комисије за унутрашње уређење Светосавског храма на Врачару;
15. служити бденије у манастиру Петковици; посетити манастир Вољавчу;
16. служити литургију у манастиру Петковици;
17. служити литургију у Аранђеловцу;
19. служити литургију у Светоархангеловској капели манастира Благовештења;
20. посетити Богословију у Грошници; служити полугодишњи парастос игуманији Анастасији у манастиру Драчи;
21. служити литургију у Тополи;

22. посетити манастир Јошаницу;
23. крстити у Тополи Невену Белеслин; посетити Конатице;
24. служити литургију у Вранићу;
26. служити бденије у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
27. служити литургију у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
28. учествовати на призивању Светог Духа на Богословском факултету у Београду;
30. посетити манастир Каленић;

ОКТОБАР

1. служити литургију у Опарићу; посетити нови храм Светог Кнеза Лазара у Белушићу и манастир Ралетинац;
3. посетити храмове у изградњи: Светосавски, Светодимитријевски у Крагујевцу и манастир Дивостин;
6. служити четрдесетодневни парастос монахињи Зиновији у манастиру Драчи; служити акатист Пресветој Богородици Тројеручици у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу;
7. служити литургију на Варошком гробљу у Крагујевцу; крстити Миону Марковић у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу; учествовати на бденију у манастиру Каленићу;
8. служити литургију у новоосвећеном Светотројичком храму у Горњем Катуну;
9. служити литургију и парастос краљу Александру (1888-1934) на Опленцу; посетити манастир Никоље на Руднику;
11. посетити архиепископа атинског господина Христодула у Атини;
13. примити Његово преосвештенство епископа господина Лукијана, администратора Темишварске епархије;
14. служити литургију у Избеници;
15. посетити Светотројички храм у Селевцу;
16. председавати Оснивачкој скупштини Савеза певачких друштава Српске православне епархије шумадијске; посетити господина проф. др Војислава Коштуницу, председника СРЈ;
17. посетити протођакон Властимира Ђорића, професора Богословије, на Клиничком центру у Београду; посетити проф. др Михаила Митровића, директора Клиничког центра у Београду; посетити храм Светог великомученика Георгија у Венчанима;
18. посетити храмове: у См. Паланци, Азањи, Кусатку, Глибовцу и Баничини;
21. служити парастос у Шумарицама.

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ШУМАДИЈСКОЈ ЕПАРХИЈИ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава благоизволео је у времену од 20. јула до 31. октобра 2000. године:

РУКОПОЛОЖИТИ:

- ◆ Јерођакон Евтимија (Јутршу), монаха манастира Никоља, 15. августа 2000. године, у капели Светог архиђакон Стефана манастира Никоља, у чин јеромонаха (Е. бр. 901/00).
- ◆ Горана Радовановића, свршеног богослова из Осечине, на Преображење Господње (19. августа) 2000. године у Благовештењском храму манастира Благовештења, у чин ђакон, а 20. августа 2000. године у Светогеогијевском храму на Опленцу у чин презвитера (Е. бр. 907/00).
- ◆ Душана Илића, свршеног богослова из Брезовог Поља, дана 27. августа 2000. године у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, у чин ђакон, а 28. августа 2000. године у истом храму у чин презвитера. (Е. бр. 1072/00).
- ◆ Ивана Мишића, свршеног богослова из Влашке, дана 17. септембра 2000. године у Светоархангеловском храму у Аранђеловцу, у чин ђакон, а 19. септембра у Светоархангеловској капели манастира Благовештења, у чин презвитера (Е. бр. 1073/00).

РУКОПРОИЗВЕСТИ ЗА ЧТЕЦА:

- ◆ Николу Станковића из Станова (Е. бр. 827/00).
- ◆ Николу Баловића из Крагујевца (Е. бр. 828/00).
- ◆ Миладина Мутавџића из Крагујевца (Е. бр. 829/00).
- ◆ Бојана Живковића, из Крагујевца (Е. бр. 1321/00).

ОСВЕТИТИ:

- ◆ Нови звоник у Брзану, 29. јула 2000. године.
- ◆ Нови храм Свете великомученице Марине у Својнову, 30. јула 2000. године.
- ◆ Крстове за нови храм Преподобног Симона монаха у Даросави, 13. августа 2000. године

- ◆ Споменик Танаску Рајићу у Страгарима, 19. августа 2000. године.
- ◆ Крстове за нови храм Рођења Господа Исуса Христа у Рашевици, 2. септембра 2000. године.
- ◆ Обновљени Светониколајевски храм у Барајеву, 3. септембра 2000. године.
- ◆ Светоархангелски храм средњовековног манастира Петковице у Страгарима, 16. септембра 2000. године.
- ◆ Црквену салу у Аранђеловцу, 17. септембра 2000.
- ◆ Земљиште за нови Петропавловски храм у Аранђеловцу, 17. септембра 2000. године.
- ◆ Ново звоно и нови мозаик у храму Рождества Пресвете Богородице у Ђурђеву, 21. септембра 2000. године.
- ◆ Земљиште за нови храм Свих светих у Барајеву, 24. септембра 2000. године.
- ◆ Ново звоно за будући храм у Грбичама, 5. октобра 2000. године.
- ◆ Нови Светотројички храм у Горњем Катуну, 8. октобра 2000. године.
- ◆ Нова звона за храм Светог Василија Великог у Маршићу, 22. октобра 2000. године.
- ◆ Зидни живопис у Покровском храму у Избеници, 14. октобра 2000. године.
- ◆ Темеље новог храма Светог Атанасија Великог у Селевцу, 15. октобра 2000. године.

ВАСПОСТАВИТИ

- ◆ Стародревни Светоархангеловски манастир у Брезовцу из 1444. године (Е. бр. 1282/00).

ОДЛИКОВАТИ:

Достојанством протонамесника:

- ◆ Јереја Горана Ђерковића, привременог пароха грбичког, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 802/00).

◆ Јереја Драгана Поповића, привременог пароха трешњевичког, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 1275/00).

◆ Јереја Дарка Булатовића, привременог пароха другог варваринског, Архијерејско намесништво темнићко (Е. бр. 1276/00).

Чином протопрезвитера

◆ Протонамесника Радмила Стефановића, умировљеног пароха аранђеловачког, Архијерејско намесништво орашачко (Е. бр. 906/00).

Правом ношења напсног крста

◆ Протојереја Радована Чанчаревића, старешину Светоуспенског саборног храма у Крагујевцу и привременог пароха другог крагујевачког при поменутом храму, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1274/00).

ПРЕМЕСТИТИ ПО МОЛБИ:

◆ Монахињу Серафиму (Петровић), сестру манастира Грнцирице у сестринство манастира Јошанице (Е. бр. 982/00).

◆ Јереја Слободана Бабића, привременог пароха течичког, Архијерејско намесништво левачко, за привременог пароха баљковачког, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1131/00).

◆ Јереја Милана Ћосића, привременог пароха наталиначког, Архијерејско намесништво опленачко, за привременог пароха дубочког, Архијерејско намесништво беличко (Е. бр. 1133/00).

◆ Јереја Горана Крстића, привременог пароха доњоштипљанског, Архијерејско намесништво беличко, за привременог пароха наталиначког, Архијерејско намесништво опленачко (Е. бр. 1134/00).

◆ Монаха Саву (Петровића), монаха манастира Каленића, за сабрата манастира Свете Петке у Сибници (Е. бр. 1216/00).

◆ Јереја Небојшу Стевића, привременог пароха трећег становског, Архијерејско намесништво крагујевачко, за привременог пароха венчанског, Архијерејско намесништво колубарско-посавско (Е. бр. 1316/00).

ПОСТАВИТИ:

◆ Монахињу Серафиму (Петровић), сестру манастира Јошанице за настојатељицу манастира Јошанице (Е. бр. 983/00).

◆ Протојереја Милоша Миловановића, привременог пароха првог становског, Архијерејско намесништво крагујевачко, за старешину Светопантелејмонског храма у Становима, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1127/00).

◆ Новорукоположеног јереја Душана Илића, за привременог пароха грошничког, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1130/00).

◆ Новорукоположеног јереја Ивана Мишића, за привременог пароха течичког, Архијерејско намесништво левачко (Е. бр. 1132/00).

◆ Јереја Душана Илића, привременог пароха грошничког, Архијерејско намесништво крагујевачко, за старешину Петропавловског храма у Грошници (Е. бр. 1300/00).

◆ Протонамесника Спасоја Јанковића, умировљеног пароха и администратора корићанског, Архијерејско намесништво крагујевачко, за старешину Светотроичког храма у Корићанима, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1301/00).

◆ Јереја Слободана Бабића, привременог пароха баљковачког, Архијерејско намесништво крагујевачко, за старешину новог Светониколајевског храма у Ердечу, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1302/00).

◆ Јереја Зорана Митровића, привременог пароха малопчеличког, Архијерејско намесништво крагујевачко, за старешину новог храма Пресвете Богородице Тројеручице у Малим Пчелицама, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1303/00).

◆ Јереја Милана Малинића, привременог пароха ђуписелско-драгобраћанског, Архијерејско намесништво крагујевачко, за старешину Вазнесењског храма у Драгобраћи, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1304/00).

ПОВЕРИТИ У ОПСЛУЖИВАЊЕ:

◆ Протонамеснику Спасоју Јанковићу, умировљеном пароху корићанском, Архијерејско намесништво крагујевачко, упражњену парохију корићанску, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 980/00).

◆ Упражњену парохију доњоштипљанску, Архијерејско намесништво беличко, Братству Светог архангелског храма у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко и протојереју Славку Јоцићу, привременом пароху сиоковачком, Архијерејско намесништво беличко (Е. бр. 1135/00).

◆ Протојереју Милошу Миловановићу, привременом пароху првом становском Архијерејско намесништво крагујевачко, упражњену парохију трећу становску, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1318/00).

РАЗРЕШИТИ:

◆ Протонамесника Лазара Јагличића, умировљеног пароха грошничког, Архијерејско намесништво крагујевачко, дужности даљег опслу-

живања парохије грошничке, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 902/00).

◆ Протонамесника Спасоја Јанковића, привременог пароха корићанског, Архијерејско намесништво крагујевачко, активне парохијске службе (Е. бр. 979/00).

◆ Протојереја Живомира Миловановића, умировљеног пароха становског, Архијерејско намесништво крагујевачко, даље дужности старешине Светопантелејмонског храма у Становима, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1127/00).

◆ Протонамесника Лазара Илића, привременог пароха четвртог јагодинског при Светоархангеловском храму у Јагодини, Архијерејско намесништво беличко, даље дужности опслуживања парохије дубочке, Архијерејско намесништво беличко (Е. бр. 1133/00).

◆ Протонамесника Спасоја Јанковића, умировљеног пароха и администратора корићанског, Архијерејско намесништво крагујевачко, даље дужности старешине Петропавловског храма у Грошници, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 1299/00).

РАЗРЕШИТИ ПО МОЛБИ

◆ Протонамесника Тихомира Лукића, привременог пароха венчанског, Архијерејско намесништво колубарско-посавског даље дужности пароха венчанског, Архијерејско намесништво колубарско-посавско (Е. бр. 1312/00).

ЗАВРШИЛИ БОГОСЛОВИЈУ:

- ◆ Милан Матић
- ◆ Владимир Глишић
- ◆ Зоран Павловић
- ◆ Срђан Миленковић
- ◆ Бојан Матић
- ◆ Владимир Лазаревић
- ◆ Немања Стикић

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ИНСТИТУТ:

- ◆ Јелени Стојковић из Крагујевца (Е. бр. 953/00).
- ◆ Миодрагу Радићу из Парцана (Е. бр. 955/00).
- ◆ Радисаву Матијашевићу из Аранђеловца (Е. бр. 978/00).
- ◆ Јелени Јоцић из Варварина (Е. бр. 1008/00).
- ◆ Миланки Гајић из Јагодине (Е. бр. 1036/00).

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ:

- ◆ Бојану Матићу из Јагодине (Е. бр. 800/00).

◆ Драгољубу Вујовићу из Младеновца (Е. бр. 811/00).

◆ Срђану Миленковићу из Варварина (Е. бр. 814/00).

◆ Драгани Симић из Крагујевца (Е. бр. 911/00).

◆ Дејану Матићу из Залоговца (Е. бр. 954/00).

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА ДОКТОРСKE СТУДИЈЕ

◆ Владимиру Личини, магистру богословља из Сан Хозеа, на Богословском факултету СПЦ у Београду (Е. бр. 933/00).

ПЕНЗИОНИСАТИ

◆ Протонамесника Спасоја Јанковића, привременог пароха корићанског, Архијерејско намесништво крагујевачко (Е. бр. 979/00).

УПОКОЈИЛИ СЕ У ГОСПОДУ:

- ◆ Игуман Павле (Михаиловић), духовник манастира Грнчарице, дана 23. августа 2000. године.
- ◆ Монахиња Зиновија (Симоновић), сестра манастира Драче, дане 28. августа 2000. године.

КАЛЕНИЋ

Година - XXII

Број - 5 (132)/2000

Издавач - Српска православна епархија шумадијска

Излази шест пута годишње

Уређује Одбор

Главни и одговорни уредник - Драгослав Степковић

Заменик главног и одговорног уредника - Негослав Јованчевић

Уредништво и администрација - „Каленић“ 34000 Крагујевац, Крагујевачког октобра 67

Телефон - 034/332 642

Штампа - Stillart, Алексе Дундића 10, Нови Београд

Тираж - 3700 примерака

Ш У М

Пође шум с горе јасенова,
Даде га шуми јелâ,
И букви буква, зови зова,
Прену се природа цела.

Бивоље стадо диже главу:
- Је ли то песма о моћи?
Шева чу химну небу плаву,
Буљина музику ноћи.

Јастреб се трже: ето лова!
И зец: зар ловац хити?
Звезда помисли: гле, ноћ с нова!
А гроб: о, да ли свити?

Јован Дучић

